विष्णुपुराण-विषयसूची

[*Subject-Index of the Viṣṇu-Purāṇa*]

काशिराजन्यासीयपुराणविभागस्थेन
आद्योपाह्वेन पं० मध्वाचार्येण
निर्मिता

सर्वभारतीयकाशिराजन्यास
रामनगर, वाराणसी
१९६६ ई०

२५/

मू० [illegible]) रु०

विष्णुपुराणविषयसूची

मध्वाचार्य आद्य

[This subject-index of the Viṣṇu-Purāṇa is based on the Gītā-Press edition of this Purāṇa. The adhyāya-concordance of this edition with the two other editions—viz. of Jīvānanda and Veṅkaṭeśvara Press—has also been given here by the author for the facility of reference. According to our scheme of the Subject-Concordance of the Purāṇas, the present Viṣṇu-Purāṇa index has been divided into the ten major sections, called *Khaṇḍas,* which cover almost all the topics dealt with in this Purāṇa.

Below is given in English a brief Khaṇḍa-wise summary of this Sanskrit subject-index of the Viṣṇu-Purāṇa :

I Khaṇḍa

Sarga (creation) and Pratisarga (Dissolution of the universe).

1. *Sarga* (Creation)—

Three kinds of creation—(1) *Prākṛta* (Elemental) by Viṣṇu, (2) *Dainandinīya* (Ephemeral) by Brahmā at the end of each *Pralaya* (Brahmā's Night) and (3) *Nitya* (Constant) by Dakṣa and other Prajāpatis; the definition and details of these three kinds of creation ; Viṣṇu as the creator, preserver and destroyer ; the rescue of the earth by Viṣṇu-Varāha ; mental creation by Brahmā ; the creation of Rudra, Asuras, Gandharvas Nāgas, Yakṣas, Rākṣasas, Pitṛs Devas, men, goats, cows, Chandas-s Yajñas etc. from various limbs and bodies (*tanu-s*) of Brahmā ; the nine mind-born sons of Brahmā—Bhṛgu etc., called nine Brahmās,—the creation of eleven Rudras by Rudra ; the creation by

चौखम्भा ओरियन्टालिया
बंगलो रोड

Svāyambhuva Manu, by Dakṣa, by Dharma, by Adharma and by Kaśyapa ; Soma, Pṛthu etc. anointed in sovereignty by Brahmā and the sages.

2. *Pratisarga or Pralaya* (Dissolution)—

Pralaya also called here as *Pratisaṁcara* ; four kinds—*Prākṛta* (Elemental), *Naimittika* (Occessional), *Ātyantika* (Absolute) and *Nitya*, (Perpetual) ; their definitions and detailed description.

II KHAṆḌA

Tīrthas, Bhūgola and Bhuvanakośa

1. *Tīrthas* (Places of pilgrimage)—

No separate chapter on tīrthas ; only Aśvatīrtha, Piṇḍāraka tīrtha, Puruṣottama tīrtha, and Śālagrāma tīrtha are mentioned.

2. *Bhūgola* (Geography)—

Names of mountains, hills, rivers, forests, places (cities, villages etc.) given alphabetically.

3. *Bhuvana-kośa*—

Seven Dvīpas (Continents), Seven Samudras (Oceans) surrounding the Dvīpas, Lokāloka mountain, Meru mountain, Aṇḍakaṭāha ; the extent of the earth ; Varṣas (countries), Varṣa-parvatas (i.e. mountains separating varṣas from each other), Kula-parvatas (mountain ranges) of each Dvīpa ; Rivers rising from these Parvatas.

The 9th Dvīpas (or Divisions) of Bhārata Varṣa, mountains, rivers, and Janapadas of Bhārata Varṣa.

Brahmāṇḍa, its position, and expanse.

Jyotiṣa (astronomy) connected with the Bhuvana-kośa—Kāla (time), Ayanas, Heavenly Gaṅgā, Dhruva star ; Śiśu-māra cakra as a form of Viṣṇu, Dhruva residing in its tail ; Saptarṣis ; Nine

planets, their chariots and horses; Bālakhilyas; all planets and stars tied to Dhruva with the rays of the Pravaha Vāyu.

The battle of the Mandeha Rākṣasas with the sun at the time of its rising, their destruction by *arghyadāna* and *sandhyopāsana*.

The rains and its cause.

III KHANḌA

Śāstras, Vidyās and Kalās (Various sciences and arts)

Vedas, their Śākhās; the propounders of the Śakhās of the four Vedas, the five divisions of the Atharvaveda, original Purāṇa Saṃhitās, eighteen Purāṇas (Mahā-Purāṇas) and their names, Upapurāṇas mentioned as such without names, Viṣṇu Purāṇa and the tradition of its transmission; Āyurveda, and its divisions into eight aṅgas by Dhanvantari.

IV KHANḌA

Philosophy, Religion and Religious Sects

The Ārhata (Jain) and the Bauddha religions propagated by Māyāmoha among the Asuras, by which they gave up the Vedic Dharma, and were consequently defeated by the gods; knowledge of the Self, and of the God; the nature of Brahman and the Ātman; Pain, its nature, the means of its destruction; Pranava (the syllable 'Om'); devotion and the devotee; Yoga, its definition and aṅgas (mentioned in the Khāṇḍikya-Keśidhvaja Saṁvāda), pleasure and bliss, its nature.

V KHANḌA

Ācāra (Performance of good and enjoined actions), and Karma-Kāṇḍa (Performance of religious rites)

The duties of the four Āśramas and the Varṇas; worship, Govardhana worship, Indra-worship by the

Gopas or cow-herds, Viṣṇu-worship ; Yajñas, Śrāddhas, Aṣṭakā Śrāddha, Shrāddha performed by Ikṣvāku ; fruits of actions.

VI KHAṆḌA

Kāla, Yuga, Manvantara, Kalpa

The nature and glorification of *Kāla* (time) ; the period called the day of Brahmā, and of Viṣṇu ; *Kāla* as the form of Viṣṇu.

Divisions of *Kāla* (*Nimeṣa* etc.) ; *Kalpa* ; the period of life of Brahmā called *para*, half of this period is called *parārdha*.

Yuga-s—Kṛta etc., Viṣṇu as Kapila in Kṛta, Cakravartin in Tretā, Veda-Vyāsa in Dvāpara, and Kalki at the end of Kali-Yuga. The four Tithis called Yugādyās (i. e. falling in the beginning of the four respective Yugas).

Seven Sages of every Yuga.

Kaliyuga, its nature and its special importance. Manvantaras, the past and future Manus, the Avatāras of Viṣṇu in each Manvantara, Devas, Ṛṣis and the sons of Manu of each Manvantara ; the division of Vedas by Vyāsa in each Dvāpara ; the names of 28 past Veda-Vyāsas.

Kalpa, and its period. Pādma Kalpa, Vārāha Kalpa,

Enumeration of the numbers from one to *parārdha* mentioned in the context of the *Prākṛta Pralaya*

VII KHAṆḌA

Saṁvādas, Stutis, Nītis, Gāthās etc.

1. *Saṁvāda-s* (Conversations or dialogues)—arranged alphabetically according to the names of the speakers.

2. *Stuti-s* (Eulogies of gods)–arranged alphabetically according to the names of gods eulogised, names of the corresponding eulogisers also given.

3. *Nīti-s* (wise sayings, or statements of practical wisdom)—as given in the conversation of Pṛthu and Pṛthivī, of Prahlāda and Hiraṇya Kaśipu.

4. *Gāthā-s*—Ślokas sung by Pitṛs, by Pṛthivī and by Yama, respectively called as the *Pitṛ-gāthā*, *Pṛthvī-gāthā* and the *Yama-gāṭhā*.

5. *Upadeśa-s* (Instructions)—by Ṛbhu to Nidāgha, by Prahlāda to Daityas and to Hiraṇya Kaśipu, by Jaḍa Bharata to King Sauvīra, by Marīci and other sages to Dhruva, by Vasiṣṭha to Parāśara, by Sunīti to her son Dhruva.

VIII Khaṇḍa

Vaṁśa and Vaṁśānucarita

Royal genealogies (arranged alphabetically)—Solar and Lunar dynasties, Ikṣvāku dynasty (Solar), Lunar dynasties of Kuru, Kroṣṭhin, Turvasu, Druhya, Nimi, Pūru, Magadha dynasties, Yadu dynasty, Vaivasvata Manu dynasty.

Carita-s narrated with descriptions of the genealogies : Names of the chief characters alphabetically arranged, e.g. Akrūra, Ajamīḍha, Aṇuha, Aditi, Anamitra etc.

IX Khaṇḍa

Classes and Individuals, and Caritas and Ākhyānas belonging to them :

Classes (Names of classes alphabetically arranged)—Apsaras-s, Asuras, Ṛṣis, Gandharvas, Dānavas, Devas, various classes of the Devas ; Devāsura-Yuddha (Wars between the Devas and the Asuras) ; Daityas, Nāgas, Niṣādas, Piśācas, Manuṣyas, Yakṣas, Rākṣasas, Sarpas.

Individuals—Names (both males and females) of Kings, Gods, Asuras etc., alphabetically arranged.

X KHAṆḌA

Nirvacanas (Etymologies), Lakṣaṇas (Definitions) Gaṇanās (Enumerations) Varṇanas (Descriptions) etc.

Etymologies (alphabetically arranged)—of Ānakadundubhi, Amāvaśyā, Ārhata, Gandharva, Govinda, Janaka, Dāmodara, Naimittika, Taittirīya, Nārāyaṇa, Putra, Pṛthivī, Pravaha (a kind of wind), Prācīna-Barhis, Brahmā, Bhagavān, Bharadvāja, Madhuvana, Marut, Mātrā, Rājā, Yoga, Rudra, Vāsudeva, Viṣṇu, Śāntanu, Saṁkarṣaṇa.

Enumerations—Agnis (3), Ādityas (12), Oṣadhis (17), Kula-Parvatas of Bhārata (7), Chandas-s (7), etc.

The references to the Aṁśas, Adhyāyas and the Ślokas where these topics are dealt with in the Purāṇa are given by the author in the Sanskrit-Index].

विष्णुपुराणस्य मुद्रितसंस्करणानाम् अध्यायादि-संवादः

(Concordance of the Adhyāyas etc. of the Printed Editions of the Viṣṇu-Purāṇa)

गीताप्रेस-संस्करण (गोरखपुर)	वेंकटेश्वरप्रेस-संस्करण (मुम्बई)	जीवानन्द-संस्करण (कलकत्ता)
४।२।१-१२८	गी. प्रे.वत्	४।२।१-१२८
४।२।१२९-१३३	,,	४।३।१-४
५।३२।१-३०	,,	अत्र गी. प्रे. श्लोकाः २०-२१, २७-२९ २६ उत्तरार्धं, ३० पूर्वार्धं च न सन्ति
५।३३।१-५२	,,	५।३३।१-५० ; अत्र गी. प्रे. श्लोकाः ४८ उत्तरार्धं, ४९, ५०, न सन्ति
५।३३।५३	,,	नास्ति

शेषं त्रिषु संस्करणेषु समानम्

व्यवहृतसंकेतविवरणम्

(Explanation of the symbols and abbreviations used)

१. अत्र प्रथमः स्थूलः अङ्कः अंशस्य ज्ञापकः, द्वितीयः स्थूलः अङ्कः अध्यायस्य ज्ञापकः, सूक्ष्माः अङ्काः श्लोकसंख्याज्ञापकाः ।

२. ( ) एतादृशे कोष्ठके उपात्तविषयस्य पुराणमनुसृत्य प्रासंगिकं विवरणं दत्तम् ।

३. [ ] ,, ,, पाठान्तरादिविषयस्य विवेचनं कृतम् ।

४. — इति 'डैस' चिह्नं विषयानुवृत्तिज्ञापकम् ।

५. द्र. = द्रष्टव्यम् ।

[अस्यां विषयसूच्यां स्थलनिर्देशाः गीताप्रेस (गोरखपुर) मुद्रित-विष्णुपुराणानुसारेण प्रदत्ताः सन्ति]

विष्णुपुराणविषयसूची

प्रथमः खण्डः, सर्ग-प्रतिसर्गौ (सृष्टिस्थितिप्रलयाः)

(१) विभागः सर्गः

सृष्टिः [सामान्या]

—इयं (१) प्राकृता, (२) दैनन्दिनी, (३) नित्या चेति त्रिविधा, त्रिविधसृष्टीनां लक्षणानि च — १|७|४४–४५

—प्राकृतसृष्ट्याः हेतुः विष्णुः — १|२|२७–७०

—दैनन्दिन्याः सृष्ट्याः हेतुः ब्रह्मा — १|४|५०–७|१६

—नित्यसृष्ट्याः हेतवः प्रजापतयः — १|७|३७

—प्राकृतवैकृताद्याः नव सृष्टयो जगतो मूलहेतवः — १|५|२५–२६

(१) प्राकृता सृष्टिः

—अण्डस्वरूपम्, अण्डस्यावरकाणि — १|२|५८–६०

—चतुर्मुखब्रह्मसृष्टिः — १|२|५४–५७

—विष्णुकृता, अव्यक्तादिक्रमेण ब्रह्माण्डसृष्टिः — १|२|१–५३

—विष्णुः सृष्टिस्थितिलयकर्तेति विश्वदरूपेण कथनम् — १|२|६१–७०

—सृष्टेर्निमित्तकारणं विष्णुरेव — १|४|५०–५२ [द्र. ७|४७–४८]

—प्राकृतसर्गः त्रिविधः—महतः सर्गः, भूतसर्गः, ऐन्द्रियकश्चेति — १|५|१९–२१

—वराहकर्तृकपृथिव्युद्धरणभूविभागादयः — १|४|१-४६

(२) दैनन्दिनी सृष्टिः

(क) संक्षेपेण सृष्टिनिरूपणम्

—ब्रह्मकर्तृका, सम्बद्धविषयेण सह [द्र. १|२|५४–५७] — १|३|१–२८

—ब्रह्मकर्तृका मानसी सृष्टिः (अविद्यादि-कुमारान्ता) — १|५|१–२६

—दैनन्दिनसर्गः द्विविधः—वैकृतः, प्राकृतवैकृतश्चेति (तत्र वैकृतः पञ्चविधः—(१) मुख्यसर्गः (२) तिर्यक्स्रोताः (३) देवसर्गः (४) मानुषसर्गः (५) अनुग्रहसर्गः, प्राकृतवैकृतः (१) कौमारः (ब्रह्मविष्णुकर्तृकः) — १|५|२१–२५

(ख) विस्तारेण सर्गनिरूपणम् १।५।३०–७।१७

—ब्रह्मकर्तृकः शारीरः सर्गः (असुर-देव-पितृ-मनुष्याणाम्, एषां सृष्टौ पूर्वपूर्वशरीरत्यागः, त्यक्तशरीराणां स्वरूपादि-कथनम् १।५।३०–४१

—अजानामुत्पत्तिः, ब्रह्मणो मुखात् १।५।४८

—अविद्यानां (पञ्चानां) प्रादुर्भावो ब्रह्मणस्सकाशात् १।५।४–६

—अवीनामुत्पत्तिः, ब्रह्मणो वक्षसः १।५।४८

—असुराणामुत्पत्तिः, ब्रह्मणो जघनात् (एते रात्रौ बलिनः, बलकारणं च) १।५।३१–३२

—अहीनामुत्पत्तिः, ब्रह्मणः केशानां नीचैः पतनात् १।५।४४–४५

—कामस्योत्पत्तिः, ब्रह्मणः क्षुधया १।५।४१

—क्षुधाया उत्पत्तिः, ब्रह्मणः रजोमात्रात्मिकया तन्वा १।५।४१

—क्षेत्रज्ञानामुत्पत्तिः, ब्रह्मणः गात्रेभ्यः १।७।१–३

—गन्धर्वाणामुत्पत्तिः, गायतः ब्रह्मणोऽङ्गात्, निर्वचनं च १।५।४६–४७

—गवामुत्पत्तिः, ब्रह्मणः उदरात् पार्श्वाभ्यां च १।५।४९ [द्र. १।५।५१–५३]

—छन्दसामुत्पत्तिः, ब्रह्मणो मुखेभ्यः १।५।५४–५७

—पितॄणामुत्पत्तिः, ब्रह्मणश्शरीरात् (एते संध्यायां बलिनः, बलकारणं च) १।५।३५–३६ [द्र. १।२१।२७–२९]

—प्रजाः ब्रह्मणः मानसाः (ताः सुराद्याः स्थावरान्ताश्चतुर्विधाः) १।५।२८–२९ [द्र. १।६।११–१४]

—ब्रह्मणस्तनवः, (आभ्य असुरादीनामुत्पत्तिः, आसां स्वरूपं, नामानि च) १।५।२९–४० [द्र. ४१–४५]

—ब्राह्मणादीनां लोककल्पनम् [प्राजापत्यं ब्राह्मणानाम्, ऐन्द्रं क्षत्रियाणाम्, मारुतं वैश्यानाम्, गान्धर्वं शूद्रजातीनामित्यादिरूपेण १।६।३४–४०

—भूतानामुत्पत्तिः क्रुद्धाद् ब्रह्मणः सकाशात् (एते क्रोधात्मानः) १।५।४५–४६

—भृग्वादयः ब्रह्मणो मानसाः पुत्राः (एते नव ब्रह्माणः, एषां पत्न्यः ख्यात्यादयः) १।७।४–८

—मनुः ब्रह्मपुत्रः (स्वायंभुवः, शतरूपाऽस्य पत्नी, अस्य संततिश्च) १।७।१६–१९

—मनुष्याणामुत्पत्तिः, ब्रह्मणः रजोमात्रात्मिकया तन्वा
(तनुस्वरूपम् , मनुष्याः प्रातःसंध्यायां बलिनः, बलकारणं च) १।५।३७–३९
—यक्षाणामुत्पत्तिः, ब्रह्मणः सकाशात्
(यक्षाणां स्वरूपम् , निर्वचनं च) १।५।४२–४३
—यज्ञानामुत्पत्तिः, ब्रह्मणः मुखेभ्यः १।५।५४–५७
[द्र. १।६।८, २७–३१]
—राक्षसानामुत्पत्तिः, क्रुद्धाद् ब्रह्मणः सकाशात्
(एषां स्वरूपम् , निर्वचनं च) १।५।४१–४३
—रुद्रस्योत्पत्तिः, क्रुद्धाद् ब्रह्मणः ललाटात् (अर्धनारीवपुः, ब्रह्मण आदेशेन आत्मानं स्त्रीपुरुषभेदेन द्विधा विभजनम् , पुनः पुरुषमेकादशधा, स्त्रियं च बहुधा विभजनम्) १।७।१०–१५
—नीललोहितरुद्रोत्पत्तिः, ब्रह्मणोऽङ्के, (अस्य सप्त नामानि, अष्ट स्त्रियः, अष्ट स्थानानि च) १।८।१–१४
—रुद्रोत्पत्तिः, एकादशरुद्रनामानि १।१५।१२२–१२५
—वयसा [= पक्षिणा] मुत्पत्तिः ब्रह्मणो वयसः १।५।४८
—वर्णानामुत्पत्तिः, ब्रह्मणो मुखादिभ्यः १।६।३–६
—वेदानां प्रादुर्भावो ब्रह्मणः पूर्वादिमुखेभ्यः १।५।५४-५७
—सनकादीनामुत्पत्तिः, ब्रह्मणः सकाशात् (एते लोकसृष्टौ निरपेक्षाः, रुद्रसृष्टौ निमित्तीभूताः) १।७।८–११
—सर्पाणामुत्पत्तिः, ब्रह्मणः केशसर्पणात् , निर्वचनं च १।५।४४–४५
—सुराणामुत्पत्तिः, ब्रह्मणो मुखात् (एते सत्त्वप्रधानाः, दिवा बलिनः, बलकारणं च) १।५।३३–३४

(३)[१] नित्यसृष्टिः
(प्रजापतिकर्तृका) (अध्यायानुक्रमेण)
(मन्वादयः नित्यसर्गस्य हेतवः) १।७।३७

रुद्रकृता सृष्टिः
—एकादश रुद्राणाम् , सौम्यादीनां स्त्रीणां च १।७।१३–३५

स्वायम्भुवमनुकृता सृष्टिः
—प्रियव्रतोत्तानपादाकूतिप्रसूतीनाम् १।७।१६–१९

दक्षकृता सृष्टिः
—श्रद्धादिचतुर्विंशतिकन्यानाम् १।७।२२–२५

१— नवमखण्डे भृग्वादिकर्तृका सृष्टिः भृग्वादिनामभिस्सह द्रष्टव्या

धर्मकृता सृष्टिः
— कामादीनां पुत्राणाम् १।७।२८–३१
अधर्मकृता सृष्टिः
—अनृतादीनां पुत्राणाम् १।७।३२–३६
प्राचेतसदक्षकृता मानसी सृष्टिः
—देवादीनाम् १।१५।८७–८८
प्राचेतसदक्षेण पत्न्यां असिक्न्यां कृता सृष्टिः
— षट्सहस्रपुत्राणाम्, षष्टिकन्यानां च १।१५।८९–१०३
कश्यपकृता सृष्टिः (स्वारोचिषमन्वन्तरे)
—आदित्यानाम् १।१५।१२६–१३४
—दैत्यानाम् १।१५।१४१–१४३
—दानवानाम् १।२१।४-१४
—पौलोमादीनाम् १।२१।७–९
—तिरश्चाम् १।२१।१४–१७
—गरुडारुणयोः १।२१।१७
— सर्पाणाम् १।२१।१८–१६
— नागानाम् १।२१।१९–२१
— पिशाचादीनाम् १।२१।२२–२३
—उद्भिदाम् १।२१।२४
—यक्षाणाम् १।२१।२५
—रक्षसाम् १।२१।२५
— अप्सरसाम् १।२१।२५
—गन्धर्वाणाम् १।२१।२५
(२) विभाग :—स्थितिः
—विष्णुकर्तृका (सम्बद्धविषयेण सह) १।२।६१–७०
—मन्वादयो नित्यस्थितिकारिणः १।७।३८
आधिपत्याभिषेचनम्
—सोमादीनाम् (ब्रह्म-महर्षिकृतम्) १।२२।१–१५

(३) विभाग :—प्रतिसर्गः[= प्रलयः]

प्रतिसर्गप्रकरणम् [प्रतिसञ्चरोऽयम् ६।३।३ ; नैमित्तिकादित्रिविध-
प्रलयविवरणमत्र ; मध्ये कलियुगधर्मादिविवरणम्,
खाण्डिक्य-केशिध्वजयोर्योगविषयकसंवादश्च] ६।१।१-८।१

प्रतिसर्गपर्यायाः

—उपसंहारः ६।१।७

—उपसंहृतिः ६।१।२, ६।२।४१

—प्रतिसञ्चरः १।२।२५, १।३।२२, ६।३।१, ६।८।१,

—प्रतिसर्गः ६।८।२

—महाप्रलयः ६।१।२

—लयः ६।३।१

[द्र. १।२।२३-२५, २।५।१९, २।८।९८-९६]

प्रतिसञ्चरः

—सः त्रिविधः—नैमित्तिक-प्राकृत-आत्यन्तिकभेदात् ६।३।१

—(१) नैमित्तिकः (चतुर्युगसहस्रान्ते कल्पे ब्रह्मकर्तृकः, अनावृष्टि-सूर्यातप-संवर्त्तकवायु-संवर्त्तकमेघ-एकार्णवावस्थादिविवरणम्) ६।३।१२-४।११

—(२) प्राकृतः (महदादिविशेषक्षयात्मकः, परार्धद्वितये गते सति भवत्ययम्, पृथिव्यादितत्त्वानां संहरणम् - प्रकृति — पुरुषयोः परमात्मनि लयः, विष्णोः माहात्म्यम्, अस्य लक्षणम्, कारणञ्च ६।४।१३) ६।४।११-५०

[द्र. ६।३।२-३]

—(३) आत्यन्तिकः (ज्ञानात् योगिनः आत्मनि लयः) १।७।४३

(मोक्षाख्यः) ६।३।२

(अस्य ज्ञानवैराग्ये साधने) ६।५।१

(आत्यन्तिकप्रसङ्गे आध्यात्मिकादितापत्रयवर्णनम्, गर्भजादिदुःखकथनम्, तत्कारणविवरणम्, भगवत्प्राप्तिः आध्यात्मिकदुःखनाशहेतुरिति कथनम्) ६।५।२-६९

(विष्ण्वाख्ये निर्मले ब्रह्मणि लयः) ६।७।१०४

प्रलयः

—नैमित्तिकप्राकृतिकात्यन्तिकनित्यानां चतुर्विधप्रलयानां विवरणम् १।७।४१-४३

द्वितीयः खण्डः (तीर्थ-भूगोल-भुवनकोशाः)

(१) विभागः—तीर्थम् (तीर्थप्रकरणं पृथक् नास्त्यत्र)

तीर्थविशेषाः

—अश्वतीर्थम् (श्यामकर्णानामश्वानामुत्पत्तिस्थानम्) ४।७।१५

—पिण्डारकतीर्थम् (यादवानां शापप्राप्तिस्थानम्) ५।३७।६–११
—पुरुषोत्तमतीर्थम् (विष्णोरायतनम्, कण्डुमुनि-तपस्यास्थानम्) १।१५।५२–५३
—मधुतीर्थम् (ध्रुवतपस्यास्थानम्) १।१२–२–५
—शालग्रामतीर्थम् (प्रियव्रततपस्यास्थानम्) २।१।२३–२४
(भरततपस्यादेहत्यागस्थानम्) २।१।३४

(२) विभागः-भूगोलः (यानि स्थानानि तीर्थत्वेन नोक्तानि, तानि, भूसम्बद्धा अन्ये विषयाश्च)

भूसामान्यम्
वराहकर्तृकपृथिव्युद्धारः (सम्बद्धविषयेण सह) १।४।१–४६
पृथिवीलयः द्र. प्रलयः

भूविशेषाः

अयोध्या
—राक्षसान्विनाश्य, लङ्कातः सीतानयनम् ४।४।६७

आश्रमः
—और्वस्य ४।३।३१–३४
—कपिलमुनेः २।१३।५३–५४
—देवापेः ४।२०।२४
—नरनारायणयोः (बदरी) ५।३७।३४
—बुधस्य ४।१।११
—सौभरेः ४।२।९६

इक्षुमती (नदी)
—अत्र कपिलाश्रमः २।१३।५३

कलापग्रामः
—मरुनृपस्य योगाभ्यासस्थानम् ४।४।१०६

काम्पिल्यः
—समरोऽस्याधिपतिः ४।१९।४०

कालिन्दी (नदी)
—वृन्दावनस्था, गोपीभिः सह कृष्णस्य अस्याः तीर आगमनम् ५।७।१–२

कालियह्रदः
—कालियनागस्य निवासस्थानम् ५।७।३

काशी

— सान्दीपनेरुत्पत्तिस्थानम् ५।२१।१९

कुण्डिनपुरम्

—विदर्भदेशान्तर्गतम , राज्ञो भीष्मकस्य राजधानी ५।२६।१

कुरुक्षेत्रम्

—कुरुनृपतिकर्तृकम् ४।१९।७७

कुशस्थली [= द्वारका]

—रैवतस्य पुरी, पुण्यजनसंज्ञकैः राक्षसैरस्याः विनाशः ४।१।६४, ९१, २।१

कोशलः

—कोशलनगरनिवासिनां सालोक्यमुक्तिप्राप्तिः ४।४।१०३

कौशाम्बी

—पुरी, निचक्नुनिवासस्थानम् ४।२१।७–८

गन्धमादनपर्वतः

– मुचकुन्दस्य तपःस्थानम् ५।२४।५

—नरनारायणस्थानम् ५।३७।३३–३५

गोकुलः

—नन्दनिवासस्थानम् ५।५।४

गोमती (नदी)

—अस्याः तीरे कण्डोः तपश्चरणम् १।१५।११

गोवर्धनपर्वतः

—कृष्णस्य गोवर्धनधारणम् ५।११।१६–२५

चम्पापुरी

—चम्पनाम्ना राज्ञा संस्थापिता ४।१८।२०

द्वारका [= कुशस्थली]

कृष्णबलरामयोः निवासस्थानम् ४।१।९१
[द्र. ५।३७।३६]

देशाः

—अङ्गादयः [द्र. दीर्घतमाः] ४।१८।१३–१४

नर्मदा

—अस्याः तीरे असुराणां तपश्चरणम् ३।१८।१

—अस्याः वरप्राप्तिः, महत्त्वं च ४।३।४–१६

—अत्र कार्तवीर्यस्य क्रीडाकरणम् ४।११।१९
पातालम्
—कपिलस्थानम् ४।४।१९-२०
प्रतिष्ठानगरम्
—वसिष्ठवचनात् सुद्युम्नाय पित्रा दत्तम् ४।१।१६
प्रभासक्षेत्रम्
—अत्र यादवैः सह श्रीकृष्णगमनादि ५।३७।३०-३८
प्राग्ज्योतिषपुरम्
—नरकासुरस्य राजधानी ५।२९।८, १४, १९
बदर्याश्रमः
—गन्धमादनपर्वतस्थः, नरनरायणस्थानम् ५।३७।३४
भोजकटः (राजधानी)
कृष्णपराजितस्य रुक्मिणः स्थानम्, ५।२८।९
मधुरापुरी [= मथुरा]
—शत्रुघ्नेन संस्थापिता १।१२।४
४।४।१०१
मधुवनम्
—यमुनातटस्थम्, ध्रुवतपःस्थानम् १।१२।२-४
मन्दरपर्वतः
—समुद्रमन्थने मन्थानस्वरूपः, १।९।७८
—कण्डुप्रम्लोचयोः विहारस्थानम् १।१५।१३
माहिष्मती
—कार्तवीर्यस्य राजधानी [द्र. ४।११।९] ४।११।१९
यमुना (नदी)
—बलदेवकर्तृकमस्या आकर्षणम् ५।२५।८-१४
वाराणसी
—कृष्णेनास्या दहनम्, [द्र. पौण्ड्रकः] ५।३४।१-४४
विदर्भः
—भीष्मकस्य राज्यप्रदेशः ५।२६।१
विशाला
—विशालापुरी, विशालेन निर्मिता ४।१।४९

वीरनगरम्
—पुलस्त्येन देविकानदीतटे निवेशितम् २।१५।६, १६।१-२
व्रजः
—कृष्णेन स्थापितः, नन्दगोपादीनां स्थानम् ५।६।२४, ३०
शावस्ती
—शावस्तीपुरी, शावस्तेन निर्मिता ४।२।३७
शोणितपुरम्
- बाणस्य राज्यम्, अत्र बाणेनानिरुद्धो निरुद्धः ५।३३।९-११
हस्तिनापुरम्
—हस्तिनृपेण निवेशितम् ४।१९।२८
[द्र. ४।२१।८]

(३) विभागः—भुवनकोशः

—भुवनकोश प्रकरणम् २।२।१-१२।४७
—भुवनकोशसम्बद्धाः प्रश्नाः २।२।१-३
भुवनकोशपरिशिष्टम् (द्वीपसमुद्रसम्बन्धः, समुद्रजलवृद्धिः, लोकालोकशैलः,
अण्डकटाहः, पृथिवीविस्तारश्च, [द्र. २।७।२१-४४] २।४।८८-९८
जनपदः
—भारतवर्षीयाः जनपदाः २।३।१५-१८
—तीर्थपुण्यस्थानानि [द्र. (२) विभागः, आश्रमः]
द्वीपः
—द्वीपनामभिस्सह द्वीपाधिपतयः २।१।९-१५
—सप्तद्वीपनामानि २।२।५
—द्वीपसमुद्रसम्बन्धः २।२।५-६
द्वीपाः (सप्त)
—जम्बूः (एतदन्तर्गतवर्षपर्वतनद्यादिवर्णनम्) २।२।७-३।२८
—प्लक्षः " २।४।१-२१
—शाल्मलः " २।४।२१-३४
—कुशः " २।४।३४-४५
—क्रौञ्चः " २।४।४५-५७
—शाकः " २।४।५८-७३
—पुष्करः २।४।७३-८७

द्वीपान्तराणि

—इन्द्रद्वीपादयो नव द्वीपाः २।३।६-८

नदी

जम्बूद्वीपीयाः २।२।६-३।२८

—प्लक्षद्वीपीयाः २।४।१०-१३

—शाल्मलद्वीपीयाः २।४।२७-२८

—कुशद्वीपीयाः २।४।४२-४४

— क्रौञ्चद्वीपीयाः २।४।५४-५५

—शाकद्वीपीयाः २।४।६५-६६

— पुष्करद्वीपीयाः × ×

भारतवर्षीयाः २।३।१०-१४

नदीनामानि [विशिष्टानि]

— गङ्गा (विष्णुपादविनिःसृता, ततः सीतादयः चतस्रः नद्यः) २।२।३२-३७

नरकः

—एषां मुख्यनामानि, नरकगामिनः, नरकप्रापककर्माणि, दुःखादिविवरणम्, प्रायश्चित्तानि, विष्णुमाहात्म्यञ्च २।६।१–४१

पर्वतः

— जम्बूद्वीपीयाः, (मुख्यवर्षमर्यादा-केसरपर्वताश्च) २।२।७-११, १६-१८, २६-२६-४०-४१

—प्लक्षद्वीपीयाः (वर्षपर्वताः) २।४।६–९

— शाल्मलद्वीपीयाः " २।४।२५–२७

—कुशद्वीपीयाः " २।४।४१–४२

—क्रौञ्चद्वीपीयाः " २।४।४९–५३

— शाकद्वीपीयाः " २।४।६१–६३

—पुस्करद्वीपीयः (आकृतिपरिमाणसहितः, मानसोत्तरपर्वत, एक एव वर्षपर्वतो द्विधाभूतः) २।४।७५–७८

—भारतवर्षीयाः (कुलपर्वताः) २।३।३

—लोकालोकपर्वतः (पुष्करद्वीपस्थः) २।४।९५-९६

पर्वतः [विशिष्टः]

—मेरुः (मेरुस्थ-वन-पर्वत-सरो-नदी-पुरी-द्रोणीविवरणैस्सह) २।२।७–४१

3

पातालम्

—सप्त पातालनामानि, शेषः, पातालस्वरूपम्, भूकम्पादेः कारणञ्च २।५।२–२७

पुरी

—ब्रह्मेन्द्रादिलोकपालादीनाम् २।२।३०–४८

पृथिवी

—अस्याः कम्पकारणम्, परिमाणम्, [द्र. वराहः,
१।४।२० द्र. भुवनकोशपरिशिष्टञ्च] १।१३।३८–९१, २।४।९७–९८,
५।२३, ७।१६,

वनानि-वृक्षाश्च

—जम्बूद्वीपीयानि वनानि, वृक्षाश्च २।२।७–३।२८

—वृक्षाः (द्वीपाभिव्यञ्जकाः) २।२।१७–२२, ४।१८, ३३, ४४, ८६,

वर्षम्

—सप्तद्वीपानां वर्षाणि, वर्षाधिपतयश्च २।१।१६,–४।८७

—जम्बूद्वीपीयानि ,, ,, २।२।७–३।८

—प्लक्षद्वीपीयानि ,, ,, २।४।३–५

—शाल्मलद्वीपीयानि ,, , २।४।२२–२३

—कुशद्वीपीयानि ,, ,, २।४।३६

—क्रौञ्चद्वीपीयानि ,, ,, २।४।४७–४८

—शाकद्वीपीयानि ,, ,, २।४।५६–६१

—पुष्करद्वीपीये ,, ,, २।४।७४

वर्षनामानि [विशिष्टानि]

—भारतम् (नवद्वीप-पर्वत-नदी-जनपद-जाति-धर्म-युग-
उपनदीभिस्सह) २।३।१–२८१

संस्थानम्

—ब्रह्माण्डस्य सम्बद्धविषयेण सह, २।२।५–७।४४

समुद्रः

—सप्त समुद्राः (सप्त द्वीपानुगताः) सम्बद्धविषयेण सह २।२।४–४।८७

—समुद्रजलह्रास-वृद्धिकारणञ्च २।४।८८–९२

सरः

—जम्बूद्वीपीयानि अरुणोदादीनि २।२।२५

स्वायम्भुवमनुः

—अस्यान्वयः सप्तद्वीपाधिपतयश्च २।१।३–४३

ज्योतिषम् [भुवनकोशीयम्]

अग्निः

—सूर्यस्य तेजः रात्रौ अग्नि प्रविशति, दिवसेऽस्य प्रभा सूर्ये प्रविशतीत्यादि २।८।२३–२८

अयनम्

—दक्षिणायन-उत्तरायणयोः सूर्यगतिः २।८।३०–४८

ऋषयः

—सप्त, एषां मण्डलम्, अस्योपरि ध्रुवमण्डलम् [द्र. पितरः] २।७।६–१०

ॐकारः

—अस्य माहात्म्यम् २।८।५३–५७

कालः

—कलाकाष्ठावयवाः, [द्र. सूर्यः]–सम्बद्धविषयेण सह-विषुवत्काल-माहात्म्यम्, पितृयान–देवयानौ च २।८।६०–८३

गङ्गा

—विष्णुपादोद्भूता, हरशिरसो निर्गता, अस्या माहात्म्यञ्च २।८।१००–१२४

—आकाशगङ्गा, अस्या उत्पत्तिः, माहात्म्यञ्च २।६।१३–१८

ध्रुवः

—सप्तर्षिमण्डलोपरि स्थितः, अयं ज्योतिश्चक्रस्य मेढीभूतः २।७।१०

—सूर्यरथाक्षाधारोऽयम्, भ्रमणम् २।८।८,४१-४२

—अस्य देशे विष्णोः तृतीयं धाम, अस्य माहात्म्यम्, ध्रुवे सर्वग्रहसम्बन्धः २।८।९–१०६

—सर्वे ग्रहरथा वायुरश्मिभिः ध्रुवे निबद्धाः [द्र. शिशुमारः, रथश्च] २।१२।२४

पातालम्

—अस्य स्वरूपम्, शेषः, विष्णुश्च [द्र. २।२।१-२७] २।५।१–२७

पितृयानम्

—अत्र ऋषीणां वासः, तेषां कार्यं च २।८।८७–९१

पुर्यः

—इन्द्रादीनाम् २।८।६–११

मन्देहनामका राक्षसाः

—सन्ध्याकाले सूर्येण सहैतत्कृतं युद्धम्, प्रजापतिदत्त-शापभोक्तारः, अर्घ्यनाश्याः, ओंकारेण च तेषां प्रतिदिनं नाशकथनम् २।८।५०–५९

पर्वतः

—लोकालोकः, अत्र सुधामादयो लोकपालाः २।८।८४–८६

—श्रृङ्गवान् पर्वतः, (निर्वचनमस्य, वैषुवतः श्रृङ्गे सूर्यस्थितिः) २।८।७४–७६

—मानसाचलः, (अस्य पार्श्वे देवादीनां पुर्यः)
(सूर्यरथचक्राधराः) २।८।८–११

पृथिवी

—पद्माकारा, उत्पत्तिश्चास्याः २।१२।३७

मण्डलम्

—सूर्यस्य, अत्र देवादीनां सप्त गणाः, वृष्टयादीनां कारणम् द्र. २।१०।१–२२

मेरुः

—सर्वेषां द्वीपानामुत्तरतः स्थितः [द्र. २।२।७-४९] २।८।२०-२२

रथः

—सूर्यरथविस्तारः, सूर्यगतिश्च २।८।२–११।२६

—सूर्यस्य द्वादशमासेषु भिन्न-भिन्नदेवादयः २।१०।१–२२

—सोमरथवर्णनम्, सोमस्य अश्विन्यादिनक्षत्रभोग-
कथनम् २।१२।१–३

—बुधस्य रथवर्णनम् २।१२।१६

—शुक्ररथस्वरूपम् २।१३।१७

—भौमरथस्वरूपम् [द्र. २।७।८] २।१२।१८

—बृहस्पतिरथस्वरूपम् [द्र. २।७।८] २।१२।१९

—राहुरथस्वरूपम्, अस्य सूर्य-सोमौ प्रति गमनञ्च ।२।१२।२१–२२

—केतुरथस्वरूपम् २।१२।२३

—शनैश्चररथवर्णनम् २।१२।२०

राशिः

—मेषादयः, सूर्यगतिरत्र [द्र. सूर्यः] २।८।३०–४८

लोकः

—भूरादिसप्तलोकाः २।७।१-२१

वायुः

—प्रवहः, वातरश्मिभिः रथादयः ध्रुवे निबद्धाः २।१२।२६–२८

वालखिल्याः

—सूर्यरक्षितारः [द्र. ९४–९८] २।८।५९

—एषां कार्यम् [द्र. प्रथमः खण्डः] २।१०।२१

विष्णुः

—अस्य तृतीयं धाम, माहात्म्यमस्य, २।८।१००–९।२५

—अस्य शक्तिः, शक्तेः माहात्म्यञ्च [द्र. शिशुमारः, ध्रुवश्च] २।११।३–२६

— अस्य शक्तिः, सृष्टेः कारणम् , माहात्म्यम् अस्य २।७।३०–४४

—ॐकाररूपः, राक्षसनाशकथनम् २।८।५५–५९

—पूर्ववर्णितपदार्थकथनपूर्वकंविष्णोः स्वरूपकथनम् ,
विष्णुप्राप्तिकथनञ्च २।१२।३७–४७

वृष्टिः

—अस्या आश्रयः, जगत्पोषणादिकथनम् २।८।१०७–१०९, ९।८–२३

—अस्याः कारणादि २।११।२४–२६

शक्तिः

—वैष्णवी, वेदत्रयात्मिका, सूर्योपकारकर्त्री सर्वदा सूर्ये
स्थितिः, कार्यं च [द्र २।१०।१९] २।११।७–२०

शिशुमारः

—अस्य सन्निवेशः, दर्शनफलं च, अस्य पुच्छे ध्रुवस्थितिः,
अस्याश्रयो नारायणः, वृष्ट्यादिसम्बद्धविषयश्च २।९।१–२५, १२।२९–३५

शुक्रः

[द्र. रथः, २।७।७ अपि]

शेषः

—विष्णुः, पातालानां अन्ते २।५।१३–२७

शौरिः

[द्र. रथः, २।७।९ अपि]

सन्ध्यावन्दनम्

अस्या महत्त्वम् २।८।५२–५९

सप्तर्षिमण्डलम्

—अस्य परिमाणं २।७।९

सभा

—ब्रह्मणः २।८।२०–२१

सुमेरुः [मेरुः]

— देवपर्वतः, अस्योपरि ब्रह्मसभा २।८।२०–२१

सूर्यः

—अस्य रथवर्णनम्, शीघ्र-मन्दगतिः, अग्निसम्बन्धेन तीक्ष्णतेजसः प्रादुर्भावः, जलस्वरूपम्, अग्निहोत्रात्तेजसः प्राप्तिः, समरात्रिदिनकर्ता, मकरादिराशिभोगः, अस्य मार्गे ऋषीणां स्थितीत्यादि २।८।२–९८

—सोमादिपोषकः, सम्बद्धविषयेण सह जगदाश्रितप्रकारः [द्र. ध्रुवः] २।९।६–२५

—अस्य द्वादशमासेषु रथस्थितानां भिन्नभिन्न देवादीनां नामानि, सर्वेषां कार्याणि च २।१०।१–२२

—अस्य शक्तिः, सूर्ये वैष्णव्याश्शक्तेः स्थितिः, तत्कार्यम्, शक्तिद्वारा सर्वतर्पकः २।११।१–२६

—सोमः

—अस्य रथस्वरूपम्, सूर्यादमृतप्राप्तिप्रकारः, देवादीनाममृतपोषकः, सम्बद्धविषयेण सह २।१२।१–१५

स्नानम्

—दिव्यस्नानम्, अस्य फलम् २।९।१८

भुवनकोश-परिशिष्टम्

गङ्गा

—नदी, अस्याः माहात्म्यम् २।८।११०–१२४

ब्रह्माण्डम्

—अस्य संस्थानम् २।७।२२–४४
२।१२।२४–२८

वायुः

—अस्य विवरणम् २।१२।२–२८

वृष्टिः

—अस्य कारणम् २।८।११०–१२४
[द्र. २।४।८८–९८, ७।२१–४४]

तृतीयः-खण्डः—शास्त्राणि, विद्याः, कलाश्च

शास्त्रविद्याकलासामान्यम्

—नानाशास्त्रप्रवचनम्, द्वापरयुगीनम् (वेदशाखेतिहासादीनां प्रवचनम्) ३।३।१–६।३३

—वेदबाह्यशास्त्राणि मोहनार्थं प्रणीतानि (आर्हतादीनि, तत्प्रभावश्च) ३।१७।४१–१८।३२

अविद्या

—अस्याः स्वरूपम्. कारणं च ६।७।१०–२५
[द्र ३।१७।४१–४५]

विद्याः

—चतुर्दश विद्याः ३।६।२८
—अष्टादश विद्याः [पूर्णा गणना] [द्र. १।२२।८१–८५ ५।१०।२७,३३-३६], ३।६।२८–२९

विद्या[=परापरा] [मनुमतानुसारेण]

—परा (अक्षरब्रह्मप्रापयित्री) ६।५।६३–६५
—अपरा (ऋग्वेदादिस्वरूपा, पराविद्याविषयश्च) ६।५।६३–७०

शास्त्र-विद्या-कलाविशेषाः

—ऋषिप्रणीतान्युपपुराणानीत्येव, परं गणना न कृता ३।६।२५

ज्योतिषम्

[भुवनकोशीयज्योतिषम, भुवनकोशे द्र.]

पुराणसामान्यम्

—पुराणसंहिता (अस्या उपादानानि, आदिमः प्रवक्ता, कर्तारः अध्येतारश्च) ३।६।१५–१९
—पुराणलक्षणम् (सर्गादिपञ्चलक्षणम्) ३।६।२५, ६।८।२–१३
—पुराणसंख्या (अष्टादश पुराणनामानि) ३।६।२०–२४
—पुराणग्रहीता सूतः ३।६।१६

पुराणविशेषाः

—विष्णुपुराणारम्भः (सूतर्षिसंवादेन, मैत्रेयपराशरसंवादेन, विष्णुपुराणीयप्राथमिकः प्रश्नः च) १।१।४–११
—विष्णुपुराणसंहिताकर्ता पराशरः (वसिष्ठ–पुलस्त्यवर-प्रदानात्, सम्बद्धविषयेण सह १।१।१२–३१
—विष्णुपुराणवक्तृ-श्रोतृ-परम्परा संक्षिप्ता १।२।८–९
" " विस्तृता ६।८।४३–५०
—विष्णुपुराणवर्णनम ३।६।२६–२७

—विंष्णुपुराणफलश्रुतिः (प्रथमांशस्य) ७।२२।८८–९०
—विष्णुपुराणमाहात्म्यम् , तत्रस्थपदार्थनिरूपणसहितम् , विष्णुप्राशस्त्यसहितञ्च सम्बद्धविषयेण सह ६।८।३–५८
—विष्णुपुराणफलश्रुतिः, हरिकीर्तनमहत्त्वं च ६।८।५०–६२

वेदः

वेदसामान्यम्

—वेदस्वरूपम् (प्रणवात्मकम् , ब्रह्मस्वरूपात्मकञ्च) ३।३।२२–३१

वेदविभागः

—अष्टाविंशतिवेदव्यासकृतवेदविभागः, वेदव्यासनामानि, एकं भविष्यवेदव्यासनाम च ३।३।२–२१
—वेदस्य व्यासकर्तृकचत्वारो भागाः, मंत्रसंख्याः तदध्येतारश्च ३।४।१–१५
—वेदशाखाविचारः, अन्तिमांशे पुराणसम्बन्धि-स्वल्पविवरणम् ३।३।२–६।३३
—वेदशाखा नित्यश्रुतिः, शाखाप्रणेतृऋषिभेदाश्च ३।६।३०–३२
[द्र. १।५।५४–५७]
—वेदोत्पत्तिः ५।५।५४–५७

वेदविशेषः

ऋग्वेदः

—अस्य विभागः, शाखाः, तदध्येतारश्च ३।४।१६–२६

यजुर्वेदः

—अस्य शाखाः, तैत्तरीयशाखाकथा च ३।५।१–१३
—शुक्लयजुर्वेदप्राप्त्यर्थं याज्ञवल्क्यस्य तपस्या, सूर्यस्तुतिश्च ३।५।१४–२४
—शुक्लयजुर्वेदीयशाखादिप्राप्तिः, तदध्येतारश्च ३।५।२५–२९
[द्र. ६।६।१–३]

सामवेदः

—जैमिनिकर्तृकशाखाभेदः, तदध्येतारश्च ३।६।१–८
—सामवेदसंहिता, (कृतनृपकर्तृकं २४ प्राच्यसामशाखा-निर्माणम् ४।१९।५०–५२

अथर्ववेदः

—अस्य विभागः, तदध्येतारश्च ३।६।९–१४

—नक्षत्रकल्प-वेदकल्प-संहिताकल्प–आङ्गिरसकल्प-शान्तिकल्प-
श्चेति पञ्चधा विभक्तोऽथर्ववेदः ३।६।१३–१४

आयुर्वेदः

—उपवेदः, नारायणेन धन्वन्तरये पूर्वजन्मनि त्वष्टधा
सम्यगायुर्वेदं करिष्यसीति वरप्रदानम् ४।८।७–१०

त्रयी [ऋग्यजुःसामवेदाः]

—ब्राह्मणादिवर्णानां संवरणम् ३।१७।५–६ ; १८।३५

चतुर्थः खण्डः—दार्शनिकाः सम्प्रदायाः प्रमेयाश्च

अवतारः

—कृष्णावतारस्योपक्रमः ५।१।१२

—कृष्णकेशावतारकथनम् ५।१।५९–६४

—कृष्णावतारतिथिः ५।१।७७

—विष्णोः नरलीलायाः कारणम् ५।२२।१४–१८

—विष्णोरवतारसमये श्रियो भिन्न-भिन्नरूपाणि १।९।१४२–१४५
[द्र. ४।११।२–४

आर्हतधर्मः

—महामोहेनासुरेषु कृतः प्रचार आर्हतधर्मस्य,
येन तैस्त्रयीधर्मस्य त्यागः कृतः ३।१७।३–१८।३१

कर्म [द्र. ५ खण्डः]

ज्ञानम्

—दुःखनाशकम् आध्यात्मिकं ज्ञानम्, भगवत्तत्त्वञ्च ६।५।६०–८७

—भगवद्विषयकम्, बन्धनकारणम्, सुख-
दुःखविचारेण सह ६।५।१–६०

—परमार्थविषयकं सम्बद्धविषयेण सह [द्र.।२।१३।६२–१०४] २।१२।३७–४७

तत्त्वम्

—निर्गुणब्रह्म (निर्गुणब्रह्मणः सर्गादिकर्तृत्वे
हेतुः, मध्ये वराहावतारस्य, कालावयवानां
वर्णनम्, ब्रह्मणः सृष्टिश्च) १।३।१–४।५२

—ब्रह्मस्वरूपम् (सृष्टेः प्राक् जगत्कारणस्य ब्रह्मणः स्वरूपस्वभावयोः विवरणम्, प्रधान-पुरुषव्यक्तकालादिविवरणेन सह,
ब्रह्म = विष्णुः [द्र. श्रीधरी टी.] १।२।१५-३२
(प्रणवावच्छिन्नं ब्रह्म) ३।३।२२-३१
—नग्नतत्त्वम् ३।१७।३-१८।१०४
(नग्नः = वेदत्यागी, पातकी) ३।१७।५
(अस्य विस्तृतं विवरणम्, स्वरूपलक्षणेन सह) ३।१८।३५-३७

दुःखम्
—आध्यात्मिकादित्रिविधदुःखविवरणम्, गर्भावस्था-जन्मजरामृत्युनरकजातदुःखवर्णनञ्च ६।५।१-६०
—अधर्मजाता दुःखोत्तरसञ्ज्ञकाः १।७।३५-३६
—दुःखविचारः (सुखविचारेण सह) २।६।४५-४७

धर्मः
—अस्य कवचरूपत्वकथनम् ३।१८।३४
—आपद्धर्मः [द्र. वर्णाः, पञ्चमखण्डः] ३।८।३८-४०
—त्रयीधर्माः [द्र. श्रीधरी ३।१७।१] ३।८।१-१६।२०
—वैदिकधर्मनिन्दा ३।१८।५-३०

नास्तिकवादः
—अस्य विवरणम् [द्र. ३।१७।३-१८।१३०] ३।१८।२४-३०

निद्रा
—अस्याः प्रादुर्भावः कार्यं च ५।१।६१-३।२९

प्रणवः
—अस्य स्वरूपविचारः (ब्रह्मरूपः) ३।३।२२-३१

प्राणायामः
—अस्य स्वरूपम्, कार्यञ्च ६।७।४०-४५

बौद्धमतम्
—मायामोहप्रतिपादितम् [द्र. ३।१७।३-१८।१३०] ३।१८।१५-१९

भक्तिर्भक्तश्च
—प्रह्लादप्रार्थिता १।२०।१७-१८

—हरिभक्तस्वरूपम् ३।७।१६–३४
—हरिस्मरणमाहात्म्यम् [द्र. योगः] २।६।३७–४३

भगवान्

—भगवन्महिमा, तत्स्वरूपं च ४।१।८३–६०
—भगवच्छब्दार्थमाहात्म्यलक्षणादयः ६।५।६९–८७

यज्ञः

[द्र ५ खंडः]

योगः [= महायोगः, द्र. श्रीधरी १।२२।६१–६२ ६।७।९५,] द्र. ५।१०।१२–१५
—योगविद्यायाः बलेन चित्रलेखया अनिरुद्धस्य आनयनम् ५।३३।५
—योगसम्बन्धी प्रश्नः ६।६।४।७।२६
—योगलक्षण-समाधि-यम-नियम-भावना-भक्ति-प्राणायाम-प्रत्याहार-धारण-ध्यानादिविवरणम् (केशिध्वज-खाण्डिक्यसंवादे) ६।७।२७–६७
—ब्रह्मप्रापकः ६।६।१–३

योगी

—अस्य ध्येयरूपम्, महत्त्वं सम्बद्धविषयेण सह
१।२२।६१–६३, ३।१५।५४–५५, ६।७।५५–५८

विष्णुः

—विष्ण्वात्मकता समस्तजगतः २।१२।३७–४०
—विष्णोः परमं पदम्, महत्त्वं च २।८।१००–१२४
—विष्णोः स्वरूपम् (अक्रूरेण चिन्तितम्) ५।१७।१–१०
—विष्णोः प्रधानपुरुषव्यक्तकालस्वरूपविवरणम्, तन्महत्त्वं च १।२।१–३२
—विष्णोः कर्माणि कल्पयुगानुसारेण, रूपाणि च ३।२।४९–६०
—विष्णोः अक्षररूपत्वम्, जगतः क्षररूपत्वम्, तारतम्ययोगिध्येयरूपादि १।२।५५–६५
—विष्णोः ब्रह्मविष्णुशिवेति गुणावताररूपैः जगतः सृष्टिपालनसंहारविवरणम् १।२।५५–७०
—विष्णोः विभूतयः, सृष्टिस्थितिपालनेषु चातुर्विध्यम् १।२२।१६–६५
—विष्णुशक्तिः (सूर्याधिष्ठाना) २।११।६–२६
—विष्णोः महिमा [विष्णुपुराणश्रवणफलवर्णनप्रसङ्गे] ६।८।१८–४०
—विष्णोः श्रियः च सर्वदा सहभावः, विष्णुतत्त्वं च १।८।१५–३५
—विष्णोः नरलीलायाः करणम् ५।२२।१३–१८

शक्तिः

—विष्णुशक्तिस्वरूपम् [द्र. सूर्यः १।७।६१-६८ अपि] १।३।१-३

श्रीः

—विष्णुतत्त्वेन सह विष्णुश्रीसम्बन्धः १।१८।१५-३६

सुखम्

—सुखविचारः (दुःखविचारेण सह) २।६।४५-४७

सूर्यः

—विष्णुशक्त्या सह सम्बन्धवर्णनम् २।११।६-२६

पञ्चमः खण्डः—आचारः, कर्मकाण्डः कर्मफलं च

आश्रमधर्मः [चतुराश्रमधर्माः] (और्वसगरसंवादे) ३।९।१-३३

—ब्रह्मचारिधर्मः ३।९।१-६

—गार्हस्थ्यधर्मः (अतिथिसत्कारमहत्त्वम्, गृहस्थाश्रम-श्रेष्ठत्वं च) [द्र. संस्कारप्रकरणम् ३।१०।१-१६।२० ३।९।७-१६

—वानप्रस्थधर्मः [द्र. ३।१८।३६] ३।९।१७-२३

—सन्यासधर्मः ३।९।२४-३३

कर्म

—साध्वसाध्वोः कर्मणः फलम्, साधु कर्मणः कर्तव्यत्वकथनम् [द्र. २।१२।४६-४८] १।१८।३१-३२

—यमवशनिरोधककर्माणि (प्रश्नसहितानि) ३।७।१-३८

—नरकप्रापकपापकर्मविवरणम् ३।१८।३८-१०४

—नित्यनैमित्तिककाम्यभेदेन त्रिविधम् [द्र. ३।१०।१-२] ६।५।६० [द्र. ३।१०।३-३६]

नरकः

—अस्य नामानि २।६।१-१६

—नरकगामिनः सुखदुःखज्ञानादिविवरणेन सह [द्र. १।६।२९-३१, ४१-४२] २।६।७-५१

—दुःखवर्णनान्तर्गतः ६।५।१-६०

पापाचरणम् [द्र. नरकविवरणम्] २।६।१-५१

—अमावस्यायां वृक्षछेदने ब्रह्महत्यादोषकथनम् [द्र. २।१२।६-१०] २।८।६८

—पुण्यपापफलावधिः २।८।६८

—पाषण्डालापदोषः (नग्नतत्त्ववर्णने शतधनु-
कथासम्बन्धः) ३।१७।३-१८।१०४
—सङ्गदोषवर्णनम् (सौभरिकर्तृकम्) ४।२।११६-१२८

पूजा

—गोवर्धनपूजा (नंदगोपेन शक्रपूजाया आव-
श्यकत्वप्रतिपादनम्, कृष्णेन गोपकर्तृकगोवर्ध-
नपूजनस्यौचित्यप्रतिपादनम्, गोवर्धनस्य पूजने
शक्रस्य क्रोधः, भीषणं जलवर्षणम्, कृष्णेन
गोवर्धनधारणं च) ५।१०।१६-११।२५
—विष्णोः आराधना (उपायः, फलञ्च) ३।८।१-१९

प्रायश्चित्तम्

—(पापनाशकम्, हरिसंस्मरणरूपम्) २।६।३५-४३

मन्त्रः

—तर्पणसूर्यार्घ्यानाम् ३।११।३०-४०
—द्वादशाक्षरमन्त्रः, तत्फलं च [द्र. १।६।११०] १।६।४०-११।५५
[द्र. पूजा, यज्ञः, श्राद्धं च]

यज्ञः

—गिरियज्ञः, गोयज्ञश्च (विधिसहितः) ५।१०।३९-४९
—धनुर्यज्ञः (कंसेन रामकृष्णयोः आनयनाय
गोकुलं प्रति अक्रूरस्य प्रेषणम्) ५।१५।८-१५
—मित्रावरुणेष्टिः (पुत्रार्थं मनुकृता) ४।१।८
—यज्ञानाम् उत्पत्तिः, ब्रह्मणः मुखात् १।५।५४-५७
—यज्ञनिष्पत्तये वर्णसृष्टिः, यज्ञस्य आवश्यकत्वम्,
यज्ञस्य साधनद्रव्याणि, महत्त्वं च १।५।४८-५७, १।६।६-१०, २०-२८
—यज्ञनिन्दकाः (यज्ञनिन्दकानां फलं च) १।६।२९-३१, ४१-४२
—यज्ञस्य उपयुक्तानि स्थाल्यादीनि ४।६।७७-६४
—राजसूययागः (निमि-चन्द्रकृतः) ४।५।१-१४, ६।८
—वारुणयज्ञः (वैवस्वतमन्वन्तरारम्भे कृतः) १।२१।२७-२८
—शक्रमखः सम्बद्धविषयेण सह ५।१०।१-१२।२६
[द्र. २।४।१९, ३१-३२, ३६-४०, ५६, ७१]

वर्णः

—अस्योत्पत्तिः (ब्रह्ममुखादितः) १।६।६–७
—आपद्धर्माः (वर्णानाम्) ३।८।३८–४०

वर्णधर्मः (चातुर्वर्ण्यधर्मः, वर्णसामान्यधर्मश्च और्वसगरसंवादे) ३।८।२०–४१
—ब्राह्मणधर्मः ३।८।२२–२५
—क्षत्रियधर्मः ३।८।२६–२९
—वैश्यधर्मः ३।८।३०–३१
—शूद्रधर्मः ३।८।३२–३५

वर्णाश्रमधर्मः (सामान्यः)

—सर्वैः वर्णैः सर्वेषु आश्रमेषु आचरणीयाः दयासत्यादयः ३।८।३६–३८
—जम्बद्वीपप्रभृतिद्वीपवासिवर्णधर्माः
[द्र. जम्बूद्वीपप्रभृतिद्वीपवर्णनम्] २।७।४–८७

श्राद्धम् ३।१३।१–१६।२०

—आभ्युदयिकश्राद्धम् (अस्य विधिः, कालश्च) ३।१३।१-७
—और्ध्वदैहिकसपिण्डीकरणमासिकादिश्राद्धम् (अस्य विधिः, कालः, ग्राह्याग्राह्यब्राह्मण-वस्तुविचारश्च)
[पूर्वादिकर्मलक्षणम्, तदधिकारिणश्च ३।१३।३४–३६] ३।१३।७–४०
—श्राद्धेन तृप्तानां देवादीनां नामानि ३।१४।१–२
—नित्य-काम्यश्राद्धकालः ३।१४।३–६
—पितृतृप्तिकराः तिथयः, गीते च ३।१४।७–३०
—श्राद्धभोजनयोग्याः ब्राह्मणाः ३।१५।१–४
—श्राद्धभोजने अयोग्याः ३।१५।५–८, ५४–५५
—श्राद्धविधिः (निमन्त्रण-अतिथिसत्कार-रक्षोघ्नमन्त्रपाठपिण्डदानादीनाम् ३।१५।९–५०
—श्राद्धे वर्ज्यावर्ज्यपदार्थाः ३।१५।५१–५२
—श्राद्धेन तुष्टाः देवादयः ३।१५।५३
—पितृतृप्तिकराः पदार्थाः ३।१६।१–६
—श्राद्धे निन्द्याः पदार्थाः ३।१६।७–१५
—श्राद्धे दत्ताः पदार्थाः पितृस्वरूपानुसारेण तादृशा एव भवन्ति ३।१६।१६
—गाथा (गयाश्राद्धविषयकः) ३।१६।१७–२०
—श्राद्धम् (अष्टकानामकं इक्ष्वाकुकृतम्) ४।२।१५

सदाचारः (वेदप्रोक्तधर्माचरणम् ,)
—गृहस्थानां सदाचारः (ब्राह्ममूहूर्तात् निशीथपर्यन्तस्य सदाचारस्य प्रकीर्णसदाचारस्य च वर्णनम्) ३।८।१–१६।२०
—नित्यनैमित्तिककाम्यकर्मणाम् (षोडशसंस्काराः, विशेषेण श्राद्धवर्णनं च) ३।१०।१–१६।२०

सामान्यधर्माचरणम्
—सप्तद्वीपीयसामान्यवर्णधर्माः २।२।४।८७

स्वस्त्ययनम्
—पूतनावधानन्तरं नन्दकृतं कृष्णस्य ५।५।१३।२३

षष्ठः खण्डः-कालः (कालावयव-युग-मन्वन्तर-कल्पाः)

(१) विभागः-कालकालावयवौ

कालः
—कालस्वरूपम , कालमहिमा च १।२।२४–२७
—ब्रह्म-विष्णोर्दिनमानम् ६।१।४, ४।४७-४९
—अस्य विष्णुरूपत्वम् , प्राबल्यञ्च ५।३८।५४–६०
—श्रीकृष्णजन्मसमयः ५।१।७७
—परीक्षिज्जन्मन आरभ्य नन्दाभिषेकपर्यन्तः ४।२४।१०४

कालावयवाः
—निमेषकाष्ठादिकालावयवाः २।८।६०–७३
—विभिन्नकालपरिमाणप्रतिपादनम् (प्रलयकल्पब्रह्मायुवर्णनेन सह) [द्र. ६।३।४] १।३।५–२८
—निमेषकल्पपर्यन्तस्य परिमाणप्रतिपादनम् ६।३।६–१२

(२) विभागः–युगम्

युगम्
—युगविचारः ४।२४।१०२–१२१
—कृतादियुगेषु विष्णुकर्तृकव्यवस्था, कपिल-चक्रवर्ति-वेदव्यास-कल्कयश्चेति विष्णोः रूपाणि, तेषां कार्याणि च ३।२।५३–६०

—सप्तर्षिमन्वादीनां प्रतियुगं धर्मप्रवर्तनम्, [द्र. व्यासः] ३।२।४५-४८

विभागः-मन्वन्तरम्

मन्वन्तरसामान्यम् (भूतभविष्यप्रतिमन्वन्तरस्य, देवेन्द्र सप्तर्षिमनुपुत्राणां च वर्णनम्) ३।१।१-२।६१

—षडतीतमनुनामानि सप्तममनुपर्यन्तम् ३।१।६-७

—चत्वारो मनवः प्रियव्रतान्विताः ३।१।२४-२५

—मन्वन्तरीया विष्ण्ववताराद्या विभूतयः, निर्वचनं च ३।१।३५-४६

—आगामिमनवः, तेषां पुत्राः, देवादयश्च सम्बद्धविषयेण सह ३।२।४, १२-६१

मन्वन्तरविशेषाः (पुराणोक्तक्रमानुसारम्)

(१) स्वायम्भुवम् (देवाः = यामाः), (ऋषयः = मरीच्यादयः), (इन्द्रः = यज्ञः), (मनुपत्रौ = प्रियव्रतोत्तानपादौ), (मनुकन्ये = प्रसूत्याकूती) इत्येते प्रथमांशे स्थाने स्थाने उक्ताः [द्र. श्रीधरी ३।१।८]

(२) स्वारोचिषम (मन्वन्तरीयदेवर्षिमनुपुत्रैस्सह द्र. ३।१।२४-२५) ३।१।९-१२

(३) उत्तमम् [= औत्तमिः द्र. श्रीधरी] " (द्र. ३।१।२४-२५) ३।१।१३-१५

(४) तामसम् " " ३।१।१६-१९

(५) रैवतम् " " ३।१।२०-२३

(६) चाक्षुषम् " " ३।१।२६-२९

(७) वैवस्वतम् " " (विवस्वतः पुत्रः, श्राद्धदेवनामा मनुः) ३।१।३०-३४

—वैवस्वतमन्वन्तरे प्रतिद्वापरं वेदविभागः ३।३।२-१९

(८) सावर्णिः

—[सूर्यस्य विभिन्नपुत्राणां वर्णनम्] (मन्वन्तरीयदेवर्षिमनुपुत्रैस्सह) ३।२।२-१९

(९) दक्षसावर्णिः " ३।२।२०-२३

(१०) ब्रह्मसावर्णिः " ३।२।२४-२७

(११) धर्मसावर्णिः " ३।२।२८-३१

(१२) रुद्रसावर्णिः " ३।२।३२-३५
(१३) रुचिः (= रौच्यम् द्र. श्रीधरी) " ३।२।३६-४०
(१४) भौमम् (= भौत्यम्) " ३।२।४०-४४

विभागः-कल्पः

कल्पमानम् सम्बद्धविषयेण सह ३।२।४९-५३
पाद्मकल्पः
—अस्य समयः १।३।२७
वाराहकल्पः
— " १।३।२८

परार्धगणना एकम्, दश, सहस्रम्, अयुतम्, नियुतम्, प्रयुतम्, अर्बुदम्, निर्बुदम्, वृन्दम्, खर्वम्, निखर्वम्, शंखः, पद्मम्, समुद्रः, मध्यम्, अन्तः, परार्द्धम् श्रीधरीटीका ६।३।४

सप्तमः खण्डः—संवाद-स्तुति-नीति-गीता-उपदेशादयः

(१) विभागः-संवादः [वक्तृनामानुसारतः]

अक्रूर-कृष्णकृतः (मथुरायात्राविषयकः) ५।१८।१-१०
ऋभु-निदाघकृतः (जडभरतचरितान्तर्गतः, अद्वैतज्ञानविषयकः) २।१५।२-१६।२३
और्व-सगरकृतः (विष्ण्वाराधन-फल-वर्णाश्रमधर्म-सदाचारविषयकः) ३।८।३-१६।२०
केशिध्वज-खाण्डिक्यकृतः (योगविषयकः) ६।६।५-७।१०६
पराशर-मैत्रेयकृतः (विष्णुपुराणविषयकः मैत्रेयकर्तृकः प्रश्नः, पराशरकर्तृकविष्णुपुराण-प्रतिपादनम्) १।१।१-८।६३
भीष्म-नकुलकृतः (यमवशनिरोधककर्मविषयकः) ३।७।८-९।३८
मरीचि-पराशरकृतः (श्रीचरितविषयकः) १।८।१-२।१४९
यम-यमदूतकृतः (विषयः-यमगीता) ३।७।१३-३४
वशिष्ठ-भीष्मकृतः (उल्लेखमात्रम्, नामस्वरूपविषयकः) प्रकरणमिदं ८।१८-१०४ यावत्) ३।१७।७
सनत्कुमार-ऐलकृतः (श्राद्ध-तर्पणविषयकः) ३।१४।११-२०

विभागः-स्तुतिः

स्तुत्यः	स्तोता	
कृष्णः	अदितिः	५।३०।६-२३
"	अक्रूरः	५।१८।४८-५८
"	कालियनागः	५।७।६०-७६
"	नागपत्न्यः	५।७।४८-५९
"	मुचकुन्दः	५।२३।२४-४७
"	वसुदेवः	५।२०।९४-१०५
देवकी	देवताः	५।२।७-२१
बलदेवः	कृष्णः	५।९।२३-३३ (स्वरूपसंस्मरणात्मिका)
ब्रह्म (प्रणवरूपम्)	पराशरः	३।३।२२-३१ (नमस्कारात्मिका)
वराहः	पृथिवी	१।४।१२-२४
"	सनन्दनादयः	१।४।३१-४४
विष्णुः	कण्डुः	१।१५।५५-५८
"	देवाः	१।९।६९-७४
"	"	१।१२।३३-३७
"	"	३।१७।११-३४
"	ध्रुवः	१।१२।५३-७९
"	पराशरः	१।२।१-७ (नमस्कारात्मिका)
"	प्रचेतसः	१।१४।२३-४३
"	प्रह्लादः	१।१९।६४-८६
"	"	१।२०।९-१३
"	देवर्षयः	१।९।६१-६९
"	ब्रह्मा	१।९।४०-५७
"	"	५।१।३४-५०
" (विश्वरूपः)	"	५।१।५४-५८
श्रीः	इन्द्रः	१।९।११७-१३३
सूर्यः	याज्ञवल्क्यः	३।५।१५-२४

विभागः—मङ्गलाचरणम्

मङ्गलाचरणम्

—विष्णुस्वरूपपरकम् (पराशरकृतम्) १।२।१–७
—विष्णुपुराणान्ते ६।८।५९–६३

विभागः-नीतिः

नीतिः

—पृथिवीपृथुसंवादस्था १।१३।७३–८१
—प्रह्लादहिरण्यकशिपुसंवादस्था १।१८।२५–४९

विभागः-गीता

गीता

—पितृगीता (श्राद्धसम्बन्धिनी) ३।१४।१९–३१
[द्रः ३।१४।१२–२८]
—पृथिवीगीता (पृथिव्यामुपरि राज्ञां मोहस्याज्ञानमूलकत्वप्रतिपादनपरा) ४।२४।१२७–१३६
—यमगीता (विष्णुभक्तस्वरूपवर्णनपरा) ३।७।७–४९

विभागः-उपदेशः

उपदेशः

—ऋभोः निदाघं प्रति (तत्त्वविषयकः) २।१।१–३६
—पराशरस्य मैत्रेयं प्रति (ममतात्यागविषयकः) ४।२४।१३७–१५१
—प्रह्लादकर्तृकः दैत्यान्प्रति (परमार्थविषयकः) १।१७।५५–९५
— " हिरण्यकशिपुं प्रति (हरिभक्तिविषयकः) १।१९।३४–४९
—भरत (जड़भरत) कर्तृकः (सौवीरनृपं प्रति (परमार्थविषयकः) २।१३।५९–१४।३३
—मरीच्यादिकर्तृकः ध्रुवं प्रति (भगवदुपासनाविषयकः) १।११।४३–४९
—वसिष्ठकर्तृकः पराशरं प्रति (क्रोधत्यागविषयकः) १।१।१६–२०
—सुनीथिकर्तृकः ध्रुवं प्रति (उद्वेगनिर्वृत्तिपूर्वकधर्माचरणविषयकः) १।११।१६–२४

विभागः-गाथा

गाथा

—गयाश्राद्धविषयिणी ३।१६।१७–२०

अष्टमः खण्डः—वंश-वंशानुचरिते

विभागः-वंशः

राजवंशः [सूर्य-सोमवंशात्मकः, भविष्या नृपाश्च] ४।१।२–२४।१४०
[द्र. ४।२४।१४१–१५१]

—वंशश्रवणफलम् ४।२४।१३८–१४०

—आनकदुन्दुभिवंशः ४।१४।२७–३३

—इक्ष्वाकुवंशः [द्र. ४।२२।१-१२] ४।२।११–५।३३

—कुरुवंशः ४।१९।७६–२०।५३

—क्रोष्टुवंशः ४।१२।१

—दुर्वसु [= तुर्वसु] वंशः ४।१६।१–६

—द्रुह्यवंशः ४।१७।१–४

—निमिवंशः ४।५।१–२१

—पुरुवंशः ४।१९।१–१८

—मगधवंशः ४।२३।१

—यदुवंशः ४।११।१–१६।१

—वैवस्वतमनुवंशः ४।१।६–२४।१३८

—सूर्यवंशः ४।१।६–६।१

—सोमवंशः ४।६।२०।१३

विभागः—वंशानुचरितम् (राजवंशान्तर्गतविशिष्टचरितानि)

अक्रूरः

—श्वफल्क-गान्दिनीपुत्रः, देववान्, उपदेवश्चेति द्वौ पुत्रौ,
[द्र. ४।१३।८-१६२] ४।१४।७, १०

अजमीढः

—हस्तिनृपतेः पुत्रः, कण्वोऽस्य पुत्रः, अन्यसन्ततिश्च ४।१९।२९–३०,
५५–५९, ७४-८५

अदितिः

—दक्षकन्या, अस्याः पुत्रः विवस्वान् [द्र. प्र. खंड:] ४।१-६

अनुः

—ययाति-शर्मिष्ठापुत्रः, जराग्रहणास्वीकारात्
स्वराज्यच्युतः, उत्तरदिश्यभिषिक्तः [द्र. ययातिः] ४।१०।६,१३,१४,३२

अन्धकः

—सत्वस्य पुत्रः, अस्य वंशः [द्र. स्यमन्तक-
मण्युपाख्यानम् ४।१३।८-१६२] ४।१३।१, १४।१२-२१

अर्जुनः [= कार्त्तवीर्यः]

—दत्तात्रेयशिष्यः रावणजयी, दिग्विजयी, नर्मदायां
क्रीडाकरणम्, अस्य पुत्राः शूरादयः, परशुरामेण हतः ४।११।११-२१

अलर्कः

—वत्सपुत्रः, ६६०० वर्षाणि यावत् राज्यकर्ता,
सन्ततिश्चास्य ४।८।१६-२०

अंशुमान्

—असमञ्जसपुत्रः, कपिलमुनेः वरप्राप्तिः,
सम्बद्धविषयेण सह ४।४।७, २३-३३

असमञ्जसः

—सगरकेशिनीपुत्रः, अंशुमतः पिता,
दुराचारी, कपिलेन नष्टः ४।४।५-२३

अहल्या

—बृहदश्वस्य पुत्री, गौतमपत्नी, शतानन्दः अस्याः पुत्रः ४।१९।६२-६४
—रामपादादुद्धृता ४।४।९१

आदित्यः [= सूर्यः]

—कश्यपादितिपुत्रः १।१५।१२८-१३४
—अस्य पत्न्यौ संज्ञा, छाया च, मनु-यमादयः
पुत्राः, अस्य तेजसः शातनम्, तेन च
चक्रादिकरणम् [द्र. १।१५।१२८-१३४] ३।२।२-१३

आनकदुन्दुभिः

—अनुपुत्रः, अस्य सन्ततिश्च ४।१४।१४–२१

- शूर-मारिषापुत्रः, निर्वचनम्, अस्य भातृभगीन्यश्च ४।१४।२६-३१

आयुः

—उर्वसी-पुरूरवसोः पुत्रः, राहोर्दुहितास्य पत्नी, पञ्च पुत्राश्च ४।६।७३,८।१–३

आहुकः

—पुनर्वसुपुत्रः, देवकोग्रसेनौ द्वौ पुत्रौ ४।१४।१४–१६

इक्ष्वाकुः

—मनुपुत्रः, विकुक्ष्यादयः त्रयः पुत्राः प्रधानाः, अन्ये च, अस्य वंशवर्णनम् ४।२।११–५।३३ यावत्, अष्टकाश्राद्धकर्ता ४।१।७, २।११-१७

—अस्य वंशीया भविष्याः राजानः ४।२२।१-१३

इला [= सुद्युम्नः]

—वैवस्वतमनोः पुत्री, सोमवंश प्रवर्धिनी, अस्या उत्कल-गय-विनतनामानस्त्रयः पुत्राः ४।१।८–१४

उग्रसेनः

आहुकपुत्रः, कंसादयोऽस्य पुत्राः ४।१४।१६, २०–२१

उर्वशी

—अप्सरा, द्रः पुरूरवाः, मित्रावरुणशापात् मनुष्यलोके आगमनम्, पुरूरवसा संगतिश्च ४।६।३५–९४

ऋचीकः

—भार्गवः, सत्यवतीपतिः, पत्न्यै चरुद्वयदाता, ततः जमदग्निविश्वमित्रयोरुत्पत्तिः, अस्य पौत्रः परशुरामः ४।७।६–३९

ऐलीनः

—अप्रतिरथस्य पुत्रः, अस्य दुष्यन्ताद्याः पुत्राः ४।१९।८–९

और्वः

—ऋषिः [द्र. सगरः] ४।३।२६–३७

कंसः

—उग्रसेनपुत्रः, भोजराजः (५।३।२९)
वसुदेवस्य षट्पुत्रमारकः ४।१४।२०, १५।२६-२७

ककुद्मी [=रैवतः]

—रेवतस्य ज्येष्ठपुत्रः [द्र. रेवती ४।१।६५-९६] ४।१।६५

ककुत्स्थः [=पुरञ्जयः]

—विकुक्षेः ज्येष्ठपुत्रः, अनेनाः अस्य पुत्रः
(ककुत्स्थनामकारणम्) ४।२।२०-३१

कण्वः

—अप्रतिरथपुत्रः, अस्य पुत्रः मेधातिथिः ४।१९।५-६
—काण्वाः, एषां शासनकालः ४।२४।३८-४२

कपिलः

—पुरुषोत्तमांशभूतः, सगरपुत्रनाशकः [द्र. सगरः] ४।४।१-३३

करूषः

—मनुपुत्रः, अस्य पुत्रः ४।१।१८

कर्णः

—पृथापुत्रः, सूर्यकृपया जातः ४।१४।३३-३६
—अतिरथेन गङ्गाम्भसि प्राप्तः ४।१८।२७-२९

कल्किः

—भगवदवतारः; कलेः अन्ते अस्य कार्यम् ४।२४।९८

काशिराजः

—काश्यपुत्रः अस्य पुत्रः राष्ट्रः ४।८।७

काशिराजः [द्र. गान्दिनी] ४।१३।११६-१२७

काश्यः

—सुद्योतपुत्रः, अस्य संततिः ४।८।७-२१

कुक्षिः

—शुकदुहिता, अस्याः पतिः—अणुहः, पुत्रः ब्रह्मदत्तः ४।१९।४३-४५

कुरुः

—नृपः, कुरुक्षेत्रनिर्माता, संवरणपुत्रः, अस्य पुत्राद्याः ४।१६।७६-८५
—अस्य वंशः ४।२०।१-५३

कुवलयाश्वः [= धुंधुमारः]

—नृपः, अस्य पुत्राः ४।२।३९-४०

कृतः

—सन्नतिमतः पुत्रः, अयं हिरण्यनाभात् योगमाप,
चतुर्विंशतिप्राच्यसामगानां निर्माता ४।१९।५०-५२

कृतवर्मा

—[द्र० स्यमन्तकमण्युपाख्यानम्] ४।१३।८१-८३

कृपः

—सत्यधृतेः पुत्रः, शरस्तम्बेऽस्य जन्म, अस्य भगिनी कृपी ५।१६।६५-६८

कृपी

—[द्र. कृपः] द्रोणाचार्यपत्नी

कृष्णः

[द्र. स्यमन्तकमण्युपाख्यानम्] ५।१३।८-१६३
—कृष्णादीनां जन्म ४।१५।१८-३३
—अस्य स्त्रियः, सन्ततिश्च, प्रधानाष्टमहिषीणां नामानि
[द्र. रेवती. ४।१।१२-४ अपि] ४।१५।३४-५०

केशिनी

—सगरपत्नी, [द्र. सगरः] ४।४।१-३३

कौटिल्यः

—ब्राह्मणः, नव नन्दान् उन्मूल्य, चन्द्रगुप्तं राज्ये स्थापकः ४।२४।२६-२८

क्रोष्टुः

—यदुपुत्रः, अस्य वंशः ४।१२।१-४५

क्षेमकः

—निरमित्रपुत्रः, राजवंशसंस्थापकः ४।२१।१५-१८

खट्वाङ्गः
—विश्वसहपुत्रः, देवासुरसंग्रामे असुरघातकः, अस्य पुत्रः दीर्घबाहुः, आयुषः अल्पत्वं ज्ञात्वा भगवन्तं प्राप ४।४।७३–८३

गङ्गा [द्र. जह्नुः, भगीरथश्च]

गन्धर्वाः
—उर्वशीशयनाभ्यासात् मेषापहारकाः [द्र. मौनेयाः] ४।६।३४–६४

गर्गः मन्युपुत्रः, गार्ग्याः क्षत्रोपेता द्विजातयः

गान्दिनी
—काशिराजपुत्री, पञ्चदशवर्षपर्यन्तमस्या गर्भे वासः, वर्षत्रयपर्यन्तं गोदानेनास्याः उत्पत्तिः, श्वफल्कभार्या, अक्रूरमाता [द्र. स्यमन्तकमणिचरितम्] ४।१३।१२५–१२८

गाधिः अयमिन्द्र एव, कुशाम्बुपुत्रः,
—सत्यवती-विश्वामित्रयोः पिता, ऋचीकात् श्यामकर्णाश्वसहस्रं गृहीत्वा, तस्मै कन्यादाता ४।६।६–३९

गौतमः [= शरद्वान् द्र. श्रीधरी]
—ऋषिः, अस्य भार्या अहल्या, पुत्रश्च शतानन्दः [द्र. निमिः] ४।१९।६२-६३

घटोत्कचः
—भीमसेन-हिडिम्बापुत्रः ४।२०।४५

चन्द्रगुप्तः
—नृपः, कौटिल्येन अभिषिक्तः, बिन्दुसारः अस्य पुत्रः ४।२४।२८–२९

चित्ररथः [= रोमपादः]
—धर्मरथपुत्रः, अनपत्याय अस्मै दशरथः शान्तां पुत्रत्वेन ददौ ४।१८।१५–१८

चित्राङ्गदः
—शान्तनु-सत्यवतीपुत्रः, चित्राङ्गदगन्धर्वेण हतः ४।२०।३४-३५

च्यवनः
—मित्रायुपुत्रः, अस्य सन्ततिः [द्र. ४।१।६२] ४।१९।६९–७३, ७९

जनकः [= वैदेहः, मिथिः]
—निमिपुत्रः ४।५।२०–३४
—अस्य गृहे बलदेवस्य निवासः [द्र. स्यमन्तकमण्युपाख्यानम्] ४।१३।१८–१६२

जनमेजयः
—पुरुपुत्रः, अस्य पुत्राश्च ४।१९।१
—परीक्षित्पुत्रः, अस्य सन्ततिः ४।२१।२-४

जमदग्निः
—ऋचीक-सत्यवतीपुत्रः, रेणुकास्य भार्या, पुत्रः परशुरामः; सम्बद्धविषयेण सह [द्र. गाधिचरितम्] ४।७।९-३६

जरासन्धः
—बृहद्रथपुत्रः, अस्य सन्ततिः ४।१९।८३ ८५

जह्नुः
— सुहोत्रपुत्रः, एतत्कर्तृकं गङ्गायाः पानम्, पुनः गङ्गायाः निस्सारणञ्च ४।७।४-६

जाम्बवती
—कृष्णपत्नी [द्र. स्यमन्तकमण्युपाख्यानम्] ४।१३।५५-६३

जाम्बवान्
—कृष्णेन सह युद्धकरणम्, कन्यादानादि ४।१३।८-१६२

ज्यामघः
—नृपः, स्त्रीवशः, दीर्घसमयानन्तरं शैब्यायां विदर्भनामक-पुत्रप्राप्तिः, युद्धे कन्यारत्नप्राप्तिः, सैव स्नुषा ४।१२।११-४५

ताटका
—राक्षसी [द्र. रामः] ४।४।८७-१०३

तारा
—बृहस्पतिपत्नी [द्र. सोमः] ४।६।६-३३

तुर्वसुः [= दुर्वसुः]
—ययाति-देवयानीपुत्रः, जरास्वीकारात् राज्यच्युतिः, दक्षिणपूर्वस्यां दिशि मण्डलनृपत्वेन नियुक्तः [द्र. ययातिः] ४।१०।१-३२
—अस्य वंशः ४।१६।२-६

तृणबिन्दुः
—बुधपुत्रः, अलम्बुसा अस्य भार्या, विशालः अस्य पुत्रः, अस्य कन्या = इलबिला, पौत्राद्याः ४।१।४५-६१

त्रिशंकुः

— नृपः; त्रय्यारुणिपुत्रः, अस्य चाण्डालत्वप्राप्तिः, अस्य सन्ततिः स्वर्गगमनं च ४।३।२१–२४

दक्षः

—अस्य जन्म ब्रह्मणः दक्षिणाङ्गुष्ठात् ४।१।६

दत्तात्रेयः

—कार्त्तवीर्याय वरदाता ४।११।१२

दन्तवक्त्रः

—कारूष-श्रुतदेवापुत्रः ४।१४।३९–४०

दशरथः

—अस्य पुत्रा रामादयः [द्र. चित्ररथः] ४।४।८६–८७

दिष्टः

—मनुपुत्रः, अस्य पुत्र-पौत्राद्याः ४।१।७, १९–३१
—अस्य वंशः ४।१।१९–६१

दीर्घतमाः

– उतथ्य-ममतापुत्रः, बृहस्पतिवीर्यतिरस्कर्ता ४।१९।१६
—अनेन बलिभार्यायाम् अङ्ग-वंग-कलिङ्ग-सुह्म-पौण्ड्राख्याः क्षत्रियाः उत्पादिताः ४।१८।१२–१४

दुर्योधनः

—धृतराष्ट्र-गांधारीपुत्रः, ४।२०।३९
—बलरामात् गदाविद्याध्येता ४।१३।१०६

दुष्यन्तः

—ऐलीनपुत्रः, शकुन्तला अस्य पत्नी, पुत्रः चक्रवर्ती भरतः ४।१९।८–१३

देवकः

— आहुकपुत्रः, अस्य पुत्राः, पुत्र्यश्च ४।१४।१५–१९
— युधिष्ठिर-यौदेयीपुत्रः ४।२०।४४

देवयानी

—शुक्राचार्यस्य कन्या, ययातेः पत्नी [द्र. ययातिः]

देवापिः

—शन्तनोः अग्रजः, चरित्रेण भ्रष्टः ४।२०।६-३०
—सत्ययुगे क्षत्रियवंशप्रवर्तकः, मनुवंशबीजभूतः ४।२४।११८-१२१

देवासुरयुद्धम्

—[द्र. पुरञ्जयः, सोमः, रजिश्च] ४।२।२१-३२, ६।६-३३, ९।१-२८

द्विजमीढः

—हस्तिनः पुत्रः, अस्य सन्ततिः ४।१९।२६, ४८-५९

द्रुपदः

—पृषतस्य पुत्रः, अस्य पुत्रः धृष्टद्युम्नः ४।१९।७३

द्रुह्यः

—ययाति-शर्मिष्ठापुत्रः, जराग्रहणास्वीकारात्
पश्चिमदिशि मण्डलनृपत्वेन नियुक्तः ४।१०।१-३२
—अस्य वंशः ४।१७।१-५

द्रौपदी

—युधिष्ठिरादीनां भार्या, प्रतिविन्ध्यादयः अस्याः पुत्राः ४।२०।४१-४२

धुंधुः

—असुरः, कुवलयाश्वेन हतः [द्र. कुवलयाश्वः] ४।२।४०

धन्वन्तरिः

—दीर्घतपसः पुत्रः, विष्णुवरात् आयुर्वेदविभाजकः ४।८।८-१०

धृतराष्ट्रः

—अस्य दुर्योधनादयः पुत्राः [द्र. व्यासः] ४।२०।३८-३९

धृष्टः

—मनुपुत्रः, ४।७।१
—अस्य वंशे धार्ष्टकः क्षत्रियः अभवत् ४।२।४

धृष्टकेतुः

—मनुपुत्रः ४।१९।४३

नकुलः

—माद्रीपुत्रः, अस्य पुत्रौ च ४।२०।४०, ४२, ४८

नन्दः

—महापद्माख्यः, कौटिल्येन सपुत्रः नाशितः, वंशश्च ४।२४।२०–२६, २७
—मनुपुत्रः, अस्य सन्ततिश्च ४।१।७, २।५–९

नरिष्यन्तः

—मनुपुत्रः ४।१।७

नर्मदा

—नागभगिनी, पुरुकुत्सस्य पत्नी, अस्याः स्मरणात् विषनाशः ४।३।४–१६

नहुषः

—आयुनृपतेः पुत्रः, अस्य यत्यादयः षट् पुत्राः, वंशश्च ४।८।१–३, ९।२८–१०।१

नाभागः

—मनुपुत्रः अस्य सन्ततिश्च ४।१।७, २।५-९
—वैश्यत्वमापन्नः, अस्य वंशश्च ४।१।१९, ६१

नारदः

—[द्र. रजिः] ४।९।१–२८

निघ्नः

—अनमित्रस्य पुत्रः, अस्य पुत्रौ प्रसेन-सत्राजितौ ४।१३।१०

निमिः [= विदेहः]

—इक्ष्वाकुपुत्रः, यज्ञकरणम्, शापग्रहणदानादि, विदेह-नाम्नः कारणम्, अस्य पुत्रः जनकः, अस्य चरितम्, वंशश्च ४।५।१–३४

नृगः

—इक्ष्वाकुपुत्रः ४।१।७

नृसिंहः

—विष्णोः अवतारः [द्र. प्रह्लादः] ४।१४।४७, १५।५

परशुरामः

—जमदग्नि-रेणुकापुत्रः, विष्णोरंशावतारः, [द्र. गाधिः] ४।७।३५–३६
—कार्त्तवीर्यार्जुनहन्ता [द्र. कार्त्तवीर्यार्जुनः] ४।११।१२, २०

परीक्षित्

—उत्तरा-अभिमन्युपुत्रः, अश्वत्थामप्रहितेन ब्रह्मास्त्रेण हतः, भगवता पुनः उज्जीवितश्च, अस्य जनमेजयादयः चत्वारः पुत्राः ४।२०।५२-२१।२

—अस्य राज्याभिषेकः ४।२४।१११

पाण्डवाः

—एषां विस्तारः [द्र. ४।१३।७०, २०।४०-५३] ४।१४।३२-३८

पाण्डुः

—अस्य भार्या पृथा, पुत्राश्च [द्र. व्यासः] ४।१४।३२-३८

पुरञ्जयः [= शशादः]

—नृपः, विष्णोः अंशावतारः, विकुक्षिपुत्रः, देवसहायकः ४।२।२१-३२

पुरुकुत्सः

—नृपः, मान्धातुः पुत्रः, अस्य भार्या नर्मदा, त्रसद्दस्युः अस्य पुत्रः, दुष्टगन्धर्वनाशकः, सम्बद्धविषयश्च ४।३।४-२१

पुरूरवाः

—बुधेलयोः पुत्रः, प्रतिष्ठानस्य अधिपतिः ४।१।११-१२, १६-१७

—उर्वश्या सह समागमः, अस्य षट् पुत्राः, गन्धर्वैः अग्निस्थालीदानं अस्मै, उर्वशीसालोक्यप्राप्तिः अस्य ४।६।३४-७।१

पूरुः

—ययाति-शर्मिष्ठापुत्रः, पितुः जराग्रहणात् पित्रा पृथिवीराज्ये अभिषिक्तः, सम्बद्धविषयश्च ४।१०।१-३२

पृषध्रः

—मनुपुत्रः, गुरोः गोः वधात् अस्य शूद्रत्वप्राप्तिः ४।१।७, १७

प्रतर्दनः

—दिवोदासस्य पुत्रः, अस्य शत्रुजिताद्यनेकनामानि, अस्य पुत्रः अलर्कः ४।८।११-१६

प्रसेनः

—निघ्नस्य पुत्रः, स्यमन्तकमणिं कण्ठे बध्वा आखेटाय गमनम्, सिंहेन तत्र हतश्च ४।१३।१०, २९-३१

बलदेवः [= बलभद्रः, बलरामः, रामः]
—शतधन्वनः वधार्थं गमनम्, कृष्णं विनिन्द्य जनकपुरगमनम्, पुनः द्वारकां प्रति आगमनादि ४।१३।७६–१६२
—केशवांशः, रेवती अस्य भार्या, अयं रेवतीं विनम्रयामास, सम्बद्धविषयश्च ४।१।६५–९६
—बलदेव-कृष्णादीनां जन्मविवरणम् ४।१५।२६–३३

बभ्रुः
—देवावृधस्य पुत्रः [द्र. देवावृधः] ४।१३।२–६

बाहुः
—नृपः, वृकपुत्रः, हैहयादिभिः पराजितः, अन्तर्वत्न्या महिष्या सह वनगमनम्, और्वाश्रमे मृतिश्च ४।३।२६–२९
अस्य भार्या और्वकृपया सगरं जनयामास ४।३।३०–३५

बुधः
—सोमस्य पुत्रः, अस्मात् इलाया पुरूरवसः उत्पत्तिः ४।१।८–१६
—सोमात् तारायाम् अस्य जन्म ४।६।६–३३

बृहस्पतिः
—अस्य भार्या तारा, सोमेन सह कलहः, सम्बद्धविषयश्च [द्र. सोमः] ४।६।६–३३
—रजिपुत्राणां मोहनाय, इन्द्रस्य बलवृध्दयै च आभिचारिककर्मकर्ता [द्र. रजिः] ४।९।१–२८

ब्रह्मा
- अस्य दक्षिणाङ्गुष्ठात् प्रजापतेः दक्षस्य जन्म, [द्र. सृष्टिः] ४।१।३–६
—रेवतीं बलरामाय दातुं ककुद्मिनं कथयिता, सम्बद्धविषयश्च ४।१।६५–९६

ब्राह्मणी
- नाम नास्ति, सौदासशापदात्री [द्र. सौदासः]

भगीरथः
—दिलीपस्य पुत्रः, गङ्गायाः आनयनम् ४।४।३५

भरतः
—दशरथस्य पुत्रः, दुष्टगन्धर्वाणां नाशकः, अस्य पुत्रौ च [द्र. रामः ४।४।८७–१०३] ४।४।१००–१०४

भरतः

—दुष्यन्तपुत्रः अस्य निर्वचनम्, अस्य तिस्रः पत्न्यः, नव पुत्राः, मरुत्सोमनामकयागस्य कारयिता, सम्बद्धविषयश्च ४।१९।१०-१६

मदयन्ती

—सौदासस्य पत्नी, अस्याः पुत्रः अश्मकः, पुत्रप्राप्तिप्रकारश्च ४।४।४०-७२

मरुः

—राजा, शीघ्रगस्य पुत्रः, योगं आस्थाय, कलापग्रामे स्थितः, आगामियुगे सूर्यवंशीयक्षत्रप्रवर्तयिता ४।४।१०८–११०

मरुत्तः

—अविक्षितस्य पुत्रः, चक्रवर्त्ती, अस्य पुत्रः नरिष्यन्तः ४।१।३१–३३

मान्धाता

—नृपः, अस्य उत्पत्तिप्रकारः, अस्य भार्या बिन्दुमती, अस्य सन्ततिः, सौभरिः अस्य श्वशुरः, नामनिर्वचनं च ४।२।४८–६८

मूलकः [= नारीकवचः]

—अश्मकस्य पुत्रः, अस्य नाम्नः निर्वचनम्, अस्य पुत्रः दशरथः ४।४।७३–७५

मौनेयाः

—गन्धर्वाः, नागस्य मणिहर्तारः, पुरुकुत्सुना नाशिताः ४।३।४–१०

यदुः

—ययातिदेवयान्योः पुत्रः, पितुः जराग्रहणास्वीकारात् दक्षिणस्यां दिशि मण्डलनृपत्वेन नियुक्तः, अस्य वंशश्च ४।१०।४–१२, ३१–११।३०

ययातिः

—नहुषपुत्रः, अस्य द्वे भार्ये, पञ्च पुत्राः, शुक्रशापात् जराप्राप्तिः, पुरुं राज्येऽभिषिच्य तपश्चाराऽयम् ४।१०।१–३२

युधिष्ठिरः

अस्य पुत्रौ [द्र. पाण्डुः] ४।२०।४२-४४

युवनाश्वः

—प्रसेनजितः पुत्रः, मन्त्रपूतस्य जलस्य पानात् अस्य दक्षिणकुक्षेः मान्धातुः जन्म ४।२।४८-५८

रजिः

—आयुषः पुत्रः, देवासुरसंग्रामजेता, अस्य सन्ततिश्च ४।८।३, ९।१–२३

रथीतरः

पृषदश्वस्य पुत्रः, अस्य वंश्याः क्षत्रोपेताः द्विजातयः ४।२।९–१०

राक्षसः

—व्याघ्ररूपौ, सौदासानिष्टकर्तारौ, सौदासेन नाशितौ ४।४।४१–४६

रामः

—दाशरथिः, विष्णोः अंशावतारः, अस्य वनगमनादि,
अस्य सन्ततिः राज्यशासनकालश्च ४।३।१७, ४।८७–१०४

रावणः

—दशाननः, अयं कार्त्तवीर्येण नियमितः ४।११।१६
—अयं रामेण हतः [द्र. शिशुपालः ४।१४।११–१५।१–१७] ४।१४।४८–४६

रुद्रः

—अङ्गिरसः सकाशात् उपलब्धविद्यः, बृहस्पतिसहायकः ४।६।१३

रेणुका

—रेणोः पुत्री, जमदग्निभार्या, परशुराममाता [द्र. गाधिः] ४।७।३५–३६

रेवतः

—आनर्तस्य पुत्रः, आनर्तदेशाधिपतिः, अस्य पुत्रः रैवतः ४।१।६४–६५

रेवती

— रैवतस्य पुत्री, बलरामपत्नी ४।१।६५–९६

रैवतः [= ककुद्मी]

— रैवतस्य पुत्रः, अस्य पुत्री रेवती, अनेन ब्रह्मणः
आदेशेन रेवती बलरामाय दत्ता ४।१।६९–९६

लक्ष्मणः

—दशरथस्य पुत्रः, [द्र. रामः] ४।४।८६–१०४

वसिष्ठः
—विकुक्षिः शशं भक्षितवानिति इक्ष्वाकुं प्रत्यस्य कथनम् ४।२।१५–१८
—अयं शकादीन् जीवन्मृतकाञ्चकारेत्यादि ४।३।४२–४३
—यज्ञसमाप्त्यनन्तरं सौदासेन नरमांसं प्राप्य, तेन कुपितः शापानुग्रहकर्ता, ४।४।४५–६६
—निमेः शापदाता, तस्मात् शापग्रहणकर्ता, अस्य जन्म च [द्र. १।१।१२–२०] ४।५।१–१२

वसुदेवः
—शूर-मारिषापुत्रः, अस्य देवक्यादयः पत्न्यः, अस्य पुत्रपौत्राश्च [द्र. ५।१।६९] ४।१५।७८–९०

विकुक्षिः
—इक्ष्वाकोः पुत्रः, शशादापरनामा, अस्य पुत्रः पुरञ्जयः ४।२।११–२०

विचित्रवीर्यः
—शान्तनु-सत्यवतोपुत्रः द्वे भार्येऽस्य, यक्ष्मणा मृतः [द्र. व्यासः] ४।२०।३४–३८

विदर्भः
—ज्यामघस्य पुत्रः, अस्य पुत्राः [द्र. ज्यामघः] ४।१२।१२–३८

विवस्वान् [=सूर्यः]
—अस्य पुत्रः मनुः, सत्राजिते स्यमन्तकमणिदाता ४।१।६,१३।११–१४

विशालः
—तृणबिन्दोः अलाम्बुसायाश्च पुत्रः, वैशालीनगर-स्थापकः, अस्य पुत्राद्याः ४।१।४९–६१

विश्वामित्रः
—गाधेः पुत्रः, अस्य पुत्राश्च [द्र. गाधिः ४।७।६–३६] ४।७।३६–३६
—ऋषिः [द्र. त्रिशंकुः] ४।३।२१–२४
—अस्य यागाः रामेण रक्षिताः ४।४।८७–१०३

विष्णुः
—पुरञ्जयस्य शरीरे प्रविश्य दैत्यानां नाशकः ४।२।२१–३२
—पुरुकुत्से प्रविश्य दुष्टगन्धर्वनाशकः ४।३।४–१६

वैवस्वतमनुः
— विवस्वतः पुत्रः, अस्य पुत्राः इक्ष्वाकादयः, इला पुत्री च ४।१।६–१०

व्यासः
—मातुः आदेशात् विचित्रवीर्यपत्न्योः दास्यां च पुत्रोत्पादकः ४।२०।३६–३८

शतधन्वा
— यादवः, सत्राजितः हन्ता, कृष्णस्य चक्रेण हतश्चायम् ४।१३।७१–९८

शतानीकः
—जनमेजयस्य पुत्रः, अयं याज्ञवल्क्यात् वेदम्, कृपाचार्यात् अस्त्रविद्याम्, शौनकात् आत्मज्ञानं प्राप, अस्य पुत्रः अश्वमेधदत्तः ४।२१।३–५

शत्रुघ्नः
—दशरथस्य पुत्रः, मथुरायाः निवेशकः, अस्य पुत्रौ च ४।४।८७–१०३

शर्मिष्ठा
—वृषपर्वणः कन्या [द्र. ययातिः] ४।१०।१–३२

शरद्वान्
—[द्र. गौतमः]

शर्यातिः
—मनोः पुत्रः सुकन्यायाः पिता, अस्य पुत्रः आनर्तः ४।१।७, ६२–६३

शान्तनुः
— प्रतीपस्य पुत्रः, अस्य हस्तस्पर्शस्य फलम्, अयं जाह्नव्यां भीष्मम्, सत्यवत्यां चित्राङ्गद-विचित्रवीर्यौ उत्पादयामास ४।२०।८–३४

शावस्तः
—चान्द्रयुवनाश्वस्य पुत्रः, अस्य पुत्रः बृहदश्वः, शावस्तीसंस्थापकः ४।२।३६–३८

शिशुपालः

—दमघोष-श्रुतश्रवापुत्रः, अस्य पूर्वजन्मकथा, भगवतः द्वेषी, भगवति लीनः, सम्बद्धविषयश्च ४।१४।४४–१५।१७

शुक्रः

—चन्द्र-बृहस्पतिकलहे अयं पार्ष्णिग्राहः ४।६।१२–१८

—देवयान्याः पिता, ययातिं प्रति शापदाता ४।१०।४–७

शुनःशेपः [=देवरातः]

—भृगुवंशीयः, अयं विश्वामित्राय देवैर्दत्तः ४।७।३७

शैब्या

—ज्यामघस्य पत्नी, पतिवश्या, अस्याः पुत्रः विदर्भः ४।१२।१२–३६

श्वफल्कः

—पृश्नेः पुत्रः, अस्य भार्या गान्दिनी, पुत्रः अक्रूरः, अस्य प्रभावः, अस्य सन्ततिः, सम्बद्धविषयेण सह ४।१३।११९–१६२

सगरः

—नृपः, बाहोः पुत्रः, अस्य उत्पत्तिप्रकारः अस्य द्वे भार्ये, अस्य पुत्राः, हयमेधयज्ञकरणम् , सम्बद्धविषयेण सह ४।३।२६ ४।३३

सत्यभामा

—कृष्णस्य भार्या [द्र. कृष्णः] ४।१३।६४, ७१–७६

सत्यवती

—गाधेः कन्या, ऋचीकऋषेः भार्या, पुत्रार्थं भर्त्रा दत्तयोः फलयोः व्यत्यासेन अस्याः पुत्रः जमदग्निः अभवत् , इयं कौशिकी नदी अभूत् [द्र. गाधिः] ४।७।१२–३४

सत्यव्रतः [=त्रिशङ्कुः]

—त्रय्यारुणेः पुत्रः, अस्य पुत्रः हरिश्चन्द्रः, अयं विश्वामित्रेण सशरीरः स्वर्गम् आरोपितः ४।३।२१–२५

सत्राजित्

—निघ्नस्य पुत्रः, प्रसेनस्य भ्राता, अयं सूर्यात् स्यमन्तकमणिं प्राप, शतधन्वना हतः, सम्बद्धविषयेण सह ४।१३।१०–७१

सीता

—सीरध्वजस्य पुत्री, अस्याः उत्पत्तिप्रकारश्च ४।५।२७–३०

—रामस्य भार्या, रावणेन अपहृता, रामेण रावणं हत्वा पुनः सीता आनीता, अस्याः पुत्रौ च ४।४।८७–१०४

सीरध्वजः [= जनकः]

—सीतायाः पिता, ह्रस्वरोम्णः पुत्रः, अस्य पुत्राश्च ४।५।२७-३०

सुद्युम्नः [= इला]

—इला एव सुद्युम्नः, प्रतिष्ठानपुरस्य अधिपः ४।१।८-१६

सुनिकः

—रिपुञ्जयस्य अमात्यः, स्वस्वामिहन्ता, पुत्राय राज्यदाता च ४।२४।१–२

सुमतिः

—काश्यपस्य दुहिता, सगरस्य पत्नी, इयम् और्ववरात् षष्टिसहस्रपुत्रान् प्राप ४।४।१–६

सोमः

—अत्रेः पुत्रः, अयं ब्रह्मणा औषध्यादीनां आधिपत्ये अभिषिक्तः, अनेन बृहस्पतेः पत्न्याः तारायाः अपहरणम् कृतम्, देवासुरयुद्धम्, बुधोत्पत्तिश्च ४।६।१–३३

सौदासः [= मित्रसहः]

—सुदासस्य पुत्रः, अस्य भार्या मदयन्ती, अश्मकस्य पिता, कल्माषपादापरनामा, व्याघ्रद्वयसारणम्, वसिष्ठ-ब्राह्मणीभ्यां शापदानादि, ४।४।४०–७२

सौभरिः

—ऋषिः, मान्धातुः कन्यानां पतिः, अस्य पुत्राः, वैराग्यात् परमपदप्राप्तिकर्ता ४।२।६९–१३३

हरिश्चन्द्रः

—सत्यव्रत (त्रिशंकु) पुत्रः, अस्य पुत्रः रोहितः, सम्बद्धविषयश्च ४।३।२१–२५

हिरण्यकशिपुः

—[द्र. प्रह्लादः शिशुपालश्च] ४।१४।४४–१५।१७

[१]हिरण्यनाभः

—नृपः, विश्वसहस्य पुत्रः, अस्य पुत्रः पुष्यः, जैमिनिशिष्यात् याज्ञवल्क्यात् योगप्राप्तिः ४।४।१०६–१०८

१ जीवानन्द संस्करणानुसारेण तु हिरण्यनाभ एव जैमिनिशिष्यः, याज्ञवल्क्य एव तस्मात् योगमवापेति प्रतिपादितम्, श्रीमद्भागवतमपि एतदेव द्रढयति।

नवमः खण्डः व्यक्तीनां परिचयः, तत्सम्बन्धीनि चरितानि, आख्यानानि च ।

विभागः—जातिः

जातिसामान्यम्

[प्रथमखण्डः द्रष्टव्यः]

जातिविशेषाः

अप्सराः

—आसाम् उत्पत्तिः १।२१।२५

— लक्ष्म्याः प्रादुर्भावसमये आभिः नर्तनं कृतम् १।९।१०२

—अष्टावक्रद्वारा शापप्राप्तिः शापमोक्षश्च एता एव गोप्यः, सम्बद्धविषयश्च ५।३८।८१-८४

असुरः

— प्राचेतसदक्षमानसपुत्राः, द्र० प्र. खण्डः १।१५।८८

ऋषिः

—चतुर्दशमन्वन्तरीयऋषिनामानि ३।१।१–२।६१

—ऋषयः (ऋगादिशाखाप्रवक्तारः) ३।४।१६–६।४

—ऋषिः, ब्रह्मर्षिः, देवर्षिः, राजर्षिः इति भेदात् त्रिविधः, द्र. १।२१।२७–२६ ३।६।३०

गन्धर्वः

—कश्यप-अरिष्टायां जाताः द्र. १।१५।८८ १।२१।२५

तिर्यक्

—सुरभितः गोमहिषादेरुत्पत्तिः १।२१।२४

—ताम्रायाः पशुपक्षिणामुत्पत्तिः १–२१।१४–१७

दानवः

—कश्यप-दनुजाताः, एषां नामानि १।२१।४–१३

—कश्यपात् पुलोमायां, कालकायां च जाताः १।२१।७–६

देवः

कश्यपात् अदित्यां जाताः १।१५।१२८–१३४

देवविशेषः

—आदित्याः (कश्यपात् अदित्यां जाताः, द्वादश, एषां नामानि) १।१५।१३१–१३२

— तुषिताः (चाक्षुषमन्वन्तरीयाः देवाः, वैवस्वतमन्वन्तरे कश्यपात् अदित्यां जाताः) १।१५।१२८–१३३

—देवप्रहरणाः (कृशाश्वस्य पुत्राः, एते युग-सहस्रान्ते पुनरपि जायन्ते) १।१५।१३८

—देवश्रेष्ठाः (प्रत्यङ्गिरसजाः, ऋचाभिमानिनः) १।१५।१३७

—मरुत्वन्तः (धर्मात् मरुत्वत्यां जाताः) १।१५।१०८

—मुहूर्त्ताः (धर्मात् मुहूर्त्तायां जाताः) १।१५।१०८

—यामाः (यज्ञात् दक्षिणायां जाताः, द्वादश) १।७।२१

—रुद्रः (विश्वकर्मपुत्रः, एकादशरुद्रनामानि) १।१५।११९-१२५

—वसवः (धर्मात् वसौ जाताः, अष्टसंख्याकाः, एषां नामानि) १।१५।१०७-१०८, ११०–१११

देवासुरयुद्धम्

—दैत्यकृतः देवानां पराजयः १९।३२–३४

—देवैः कृतः दैत्यानां पराजयः १।९।११०–१११

—हिरण्यकशिपुना कृतः देवपराजयः १।१७।२–६

—देवैः कृतः असुराणां पराजयः ३।१७।६–१८।३३
द्र. श्रीचरितञ्च

दैत्यः

—कश्यपात् दित्यां जातौ, हिरण्यकशिपु-हिरण्याक्षौ, द्र. अष्टमः खण्डः १।१५।१४१–२१।३

नागः

—कश्यप-कद्रुजाताः शेषाद्याः १।२१।१९–२२
द्र. १।१५।८८

निषादः

—एते वेनस्य ऊरुतः जाताः १।१३।३३-३७

पिशाचः

—कश्यपात् क्रोधायां जाताः १।२१।२२–२३

मनुष्यः
—सप्तद्वीपान्तर्गताः द्र. भुवनकोशः
—अर्वाक्सर्गः २।२।१–४।८७
—अर्वाक् सर्गः मानुषसृष्टिः १।५।१५, १८, २३
—मनुष्याणां ह्रासवृध्यादि [द्र. प्र. खं] १।६।१–४२

यक्षः
कश्यपात् खसायां जाताः [द्र. प्र. खं] १।२१।२५

रक्षः
—कश्यपात् खसायां जाताः [द्र. प्र. खं] १।२१।२५

सर्पः
—कश्यपात् सुरसायां जाताः [द्र. प्र. खं] १।२१।१८–१९

जातीनां व्यक्तीनाञ्च परिचयः

अक्रूरः
—श्वफल्कस्य पुत्रः, महाभागवतः, कंसस्य आज्ञया कृष्ण-बलरामाभ्यां सह मथुरायाम् आगमनम्, यमुनायाम् अक्रूरस्य मोहः ५।१५।१–१९।१२

अग्निः [= प्रजापतिः]
—अस्य पुत्र-पौत्राश्च [द्र. प्रह्लादः, पावकश्च] १।१०।१४–१७
—पूर्वम् अयं एक एव, पूरूरवसः समयादारभ्य अग्नित्रयं जातम्, अस्य उत्पत्तिकथा च ४।६।७५–९४
[द्र. पूरूरवाः, १।१५।११०–११६, ५।३८।२४ अपि]

अग्निष्वात्ताः
—पितृविशेषाः [द्र. १।७।२२, २५, २७] १।१०।१७–१९

अङ्गः
—अस्य भार्या सुनीथा, वेनश्च पुत्रः १।१३।७

अङ्गिराः
—अस्य भार्या स्मृतिः, अस्य पुत्राः १।१०।८–९

अत्रिः

—अस्य उत्पत्तिः, अब्जयोनेः ब्रह्मणः सकाशात्, पुत्रश्च सोमः ४।६।५–६
—अनसूयापतिः, अस्य पुत्राः सोमादयः १।१०।८–९

अदितिः

—दक्षप्रजापतेः कन्या, कश्यपस्य भार्या, द्वादशादित्यानां माता १।१५।१०३–१०४, १२६–१३४
—अस्याः गृहे कृष्णस्य आगमनम्, अदितिकृता कृष्णस्य स्तुतिश्च ५।३०।१–२८

अधर्मः

—अस्य भार्या हिंसा, अस्य पुत्रः अनृतः, निकृतिः कन्या च १।७।३२–३६

अनलः

—अष्ट वसुषु एकः, अस्य पुत्राः कुमारादयः १।१५।१११, ११५, ११६

अनसूया

—अत्रिपत्नी [द्र. अत्रिः] १।१०।८-९

अनिरुद्धः

— प्रद्युम्नस्य पुत्रः, अस्य विवाहः, बलरामकर्तृकः-रुक्मिवधः, सपत्नीकस्य अनिरुद्धस्य द्वारकायाम् आगमनम् ५।२८।६-२८
— उषया सह विवाहः, बाणासुरेण सह युद्धम् ५।३२।६-३३।५३

अनिलः

—अष्ट वसुषु अन्यतमः, धर्म-वसुपुत्रः, शिवास्य भार्या, द्वौ पुत्रौ च १।१५।१११, ११४-११६

अरिष्टकः

—असुरः, वृषभरूपं सन्धाय सर्वोपद्रवकारकः, अयं कृष्णेन हतः ५।१४।१–१५

अरिष्टनेमी

—दक्षप्रजापतेः चतसृणां कन्यानां पतिः, अस्य षोडष अपत्यानि [द्र. १।१५।१०४] १।१५।१३६

अरिष्टा

—दक्षप्रजापतेः पुत्री, कश्यपस्य पत्नी, गन्धर्वमाता १।१५।१२६, २१।२५

अरुणः

—कश्यप-विनतापुत्रः १।२१।१७

अरुन्धती

—दक्षप्रजापतेः कन्या, धर्मस्य भार्या,
अस्याः सन्ततिः १।१५।१०३-१०४, १०६, १०६

अर्जुनः [= पाण्डवः]

—इन्द्रांशः ५।१३।१७-२४
—अस्मै दारुकद्वारा कृष्णस्य सन्देशः ५।३७।५७-६४
—आभीरकर्तृकः अस्य पराजयः, वज्रस्य
अभिषेकः, हस्तिनापुरं प्रति आगमनम् ५।३८।१-६२
—अस्मै व्यासस्य उपदेशः ५।३८।३५-६०

अश्विनौ

—सूर्यपुत्रौ, अश्वरूपधारिण्याः संज्ञायाः सकाशात् अनयोः जन्म ३।२।२-७

अष्टावक्रः

—जले तपःकरणम्, रम्भा-तिलोत्तमादिभ्यः
वरदानम्, अभिशापदानादि ५।३८।७१-८४

असिक्नी

—वीरणप्रजापतेः कन्या, प्राचेतसदक्षप्रजापतेः
पत्नी, अस्याः षट्सहस्रपुत्राः षष्टिकन्याश्च सम्बद्धविषयेण सह १।१५।८९-१०३

आकूतिः

—स्वायम्भुवमनोः कन्या, रुचिप्रजापतेः भार्या,
दक्षिणा-यज्ञयोर्माता १।७।१६-२०

आग्नीध्रः

—प्रियव्रतस्य पुत्रः, जम्बूद्वीपेश्वरः, अस्य नाभ्यादयः
नव पुत्राः, पुत्रेभ्यः वर्षाधिपतित्वदानम्, तत्सन्ततिश्च २।१।१५-४३
—तपसे शालग्रामक्षेत्रं प्रति गमनम् २।१।२४

आदित्याः

—द्वादश, एते चाक्षुषमन्वन्तरे तुषितनामानः देवाः,
कश्यपात् अदित्यां जाताः, एषां नामानि १।१५।१२६-१३४

इन्द्रः

—त्रैलोक्याधिपतिः, शचीपतिः, दुर्वाससः शापात् अयं निःश्रीकत्वं गतः, हरेः उपदेशात् समुद्रमन्थनम्, श्रियः प्रादुर्भावः, इन्द्रकृता श्रियः स्तुतिः, वरप्राप्तिश्च १।९।१–१४६

—दितेः कुक्षौ प्रविश्य गर्भच्छेदनम्, मरुताम् उत्पत्तिः, १।२१।३०–४१

—मरुतां देवानां चाधिपत्ये ब्रह्मणा अभिषिक्तः १।२२।१, ४, ६

—चतुर्दश मन्वन्तरीयाणि इन्द्रनामानि ३।१।१–२।६१

—अस्य भगिनी योगनिद्रा [द्र. गाधिः] ५।१।६९–८६

—इन्द्रयज्ञस्य निरोधात् इन्द्रस्य क्रोधः, कृष्णेन गोवर्धनधारणानन्तरं कृष्णस्य समीपे इन्द्रस्य आगमनम्, अर्जुनस्य संरक्षणाय प्रार्थनादि ५।१०।१६।१२।२६

—इन्द्रेण कृष्णाय नरकासुरवृत्तान्तकथनम् ५।२९।१–१५

—पारिजातवृक्षस्य कृते कृष्णेन सह युद्धम्, इन्द्रस्य पराजयः, कृष्णं प्रति क्षमायाचनादि [द्र. कण्डुः] ५।३०।१–३१।१३
[द्र. ४।२।२१–३२, ५।२१–१६]

इरा

—दक्षप्रजापतेः कन्या, कश्यपस्य पत्नी, १।१५।१०४, १२६–१२७

—वृक्षादीनां माता १।२१।२४

उग्रसेनः

—कंसस्य पिता, कृष्णेन बन्धात् मोचितः, राज्ये अभिषिक्तश्च ५।२१।८–१७

—अस्य अग्नौ प्रवेशः ५।३८।४

उत्तङ्कः

—ऋषिः ४।२।४०

उत्तानपादः

—स्वायम्भुवमनोः पुत्रः, अस्य द्वे भार्ये द्वौ पुत्रौ च १।११।१–१२।१०३

उद्धवः

—यादवेषु श्रेष्ठः, यादवानां नाशकाले समुपस्थिते कृष्णाज्ञया बदरिकाश्रमगमनम् ५।३७।२९–३७

उशनाः

—चन्द्रसहायकः [द्र. श्रीः] ४।६।१२।१४

उषा

—बाणासुरस्य कन्या, अनिरुद्धस्य भार्या ५।३२।६, ३३।५३

ऊर्जा

—दक्षकन्या वसिष्ठपत्नी, अस्य पुत्राः १।७।२२, २५, १०।१३–१४

ऋचीकः

—सत्यवत्याः पतिः, पत्न्यै चरुदाता, अस्य पुत्रः जमदग्निः ४।७।१३–३९

ऋभुः

—ब्रह्मणः पुत्रः, निदाघं प्रति अद्वैतज्ञानोपदेशःअनेन कृतः २।१५।२–१६।१९

और्वः

—सगराय विष्णवाराधनादिकथकः ३।८।३–१७।२

कंसः

—पूर्वजन्मनि अयं कालनेमिः, उग्रसेनस्य पुत्रः,
भोजराजः ३।२६, ४।१४।२०, ५।१।२१-२२, ६४,

—आकाशवाण्याः श्रवणम्, देवकीहननाय उद्योगकरणम् ५।१।५–११

—वसुदेवेन आनीतायाः नन्दगोपकन्यायाः शिलापृष्ठे
क्षेपणादि ५।३।१९–२९

—एतत्कर्तृकः आत्मरक्षणोपायः, वसुदेवदेवक्योः
बन्धनान्मोचनम् ५।४।१–१७

—नारदात् देवकीगर्भपरिवर्तनादिवृत्तान्तश्रवणम्,
कंसस्य क्रोधः, कृष्णबलरामयोः आनयनाय अक्रूरप्रेषणम् ५।१५।१–२४

—अस्य वधः सम्बद्धवषयेण सह ५।२०।१८–८७

कण्डुः

—मुनिः गोमतीतीरे तपःकरणम्, प्रम्लोचया
सहास्य विहारः, मारिषायाः उत्पत्तिः, तपः करणादि १।१५।११–५९

कपिलः

—मुनीनाम् अधिपतिः १।२२।१,८

—विष्णोः अंशावतारः, २।१४।९

—कृतयुगे विष्णुः कपिलरूपेण ज्ञानस्य उपदेष्टा ३।२।५५

—सगरस्य षष्टिसहस्रपुत्राणां नाशकः, अंशुमते हयं वरं च दाता ४।४।२०–३१

कद्रुः

—दक्षप्रजापतेः सुता, कश्यपस्य पत्नी,
नागानां माता १।१५।१०१-१०४, १२७, १।२१।१९–२२

कल्किः

—कलियुगान्ते विष्णोः अवतारः ३।२।५८

कश्यपः

—दक्षप्रजापतेः त्रयोदश कन्यानां पतिः, अदित्यादिनां त्रयोदश पत्नीनां नामानि, सन्ततिश्च १।१५।१०३, १०४, १२६–१३४, १४१-२१।४१

कार्त्तिकेयः [= कुमारः]

—अग्निभूः, शरस्तम्बेऽस्य जन्म निरुक्तिश्च १।१५।११५–११६

कालनेमिः

—जन्मान्तरेऽयमेव कंसः ५।१।६४

कालयवनः

—म्लेच्छनृपः, अस्य उत्पत्तिः गार्ग्यऋषि-सकाशात्, यादवैस्सह युद्धम्, मुचकुन्दकर्तृकः अस्य नाशः ५।२३।१–२१

कालिङ्गकः

—कलिङ्गदेशीयः ब्राह्मणः, अनेन यमयातनानाशक-कर्माणि भीष्माय प्रतिपादितानि ३।७।९–३६

कालियः [= नागराजः]

—कृष्णेन सह युद्धकरणम्, कृष्णं स्तुत्वा समुद्रं प्रति गमनम्, सम्बद्धविषयेण सह ५।७।१–८०

काली

—जडभरतस्य रक्षित्री, पृषतनृपतेः सेवकस्य नाशकर्त्री २।१३।४८–५०

काशिराजः

—पौण्ड्रकस्य सहायकः, कृष्णेन हतः ५।३४।१४–२७

कुब्जा

—कंसस्य अनुलेपनकर्मकर्त्री, कृष्णकर्तृकं अस्याः ऋजुत्वम् ५।२०।१–१३

कुरुः

—अस्य भार्या आग्नेयी. अङ्गादयः षट् पुत्राः १।१३।६–७

कुवलयापीडः

—हस्ती, रामकृष्णयोः वधार्थं उद्यतः बलरामेण हतः ५।१५।१७, २०।२२–२३, ३२–४१

कूर्मः [= विष्णुः]

—भगवतः अवतारः, समुद्रमन्थने मन्थनाद्रेः
अधिष्ठानभूतः, देवानां बलवर्धकः १।९।८८–९१

कृत्या

—हिरण्यकशिपोः आज्ञया प्रह्लादस्य नाशाय पुरोहितैः
उत्पादिता [द्र. पुरोहितः] १।१८।९–४६
—दक्षिणाग्नेः सकाशात् उत्पन्ना, कृष्णस्य चक्रेण हता ५।३४।२८–४४

कृशाश्वः

—प्राचेतसदक्षप्रजापतिकन्ययोः पतिः, देवर्षिः,
देवप्रहरणाः अस्य पुत्राः १।१५।१०५, १३८

कृष्णः [= विष्णुः]

—अस्य सम्पूर्णं चरितम्, सम्बद्धविषयेण सह ५।१।१–३८।९४
अध्यायानुक्रमेण
—विष्णोः अंशेन अवतीर्णस्य अस्य कर्मविषयकः प्रश्नः ५।१।१–३
—अवतारस्य पूर्वपीठिका (विश्वरूपम्, अस्य
ब्रह्मकृता स्तुतिश्च ५।१।५१–५८, दैत्यनाशाय
श्रीभगवतः केशयोः अवतारः ५।१।५९–६५, निद्रादेवीं
प्रति गर्भपरिवर्तनाय आदेशः ५।१।६९–८६,
अवतारस्य तिथिः ५।१।७७) इत्यादि ५।१।४–८६
—अस्य देवकीगर्भे प्रवेशः, तदा देवकृता स्तुतिः,
अस्य आविर्भावः, तत्कालीना स्थितिः ५।२।१–३।२९
कृष्णकर्तृकः पूतनाया वधः, शकटासुरस्य
भञ्जनम्, यमलार्जुनयोः उद्धारः, वृन्दावनं
प्रति गमनम् ५।५।१–६।५१
—एतत्कर्तृकं कालियनागस्य दमनम् ५।७।१–८३
—एतत्कर्तृकं तालफलपातनादि ५।८।१–३
—हरिणाक्रीडनम्, प्रलम्बासुरवधार्थं
बलदेवस्य शक्तेः स्मारणादि ५।९।१–३८
—शरद्वर्णनम्, शक्रमखविषयकप्रश्नः,
गोवर्धनपूजादिवर्णनम् ५।१०।१–४९
—गोवर्धनधारणेन गोपादीनां रक्षणम्,
गोवर्धनस्य स्वस्थाने स्थापनं च ५।११।१–२५

—अस्य माहात्म्यं ज्ञात्वा इन्द्रेण कृता अस्य स्तुतिः, व्रजगमनं च ५।१२।१६
—गोपीभिः सह रासक्रीडाकरणादि ५।१३।१–६२
—एककर्तृकः वृषभासुरवधः ५।१४।१–१४
—वृन्दावने केशिनं हत्वा पुनः पुनः गोकुलं प्रत्यागमनम् ५।१६।१–१७, २८
—गोकुले अक्रूरकृतं कृष्णबलरामदर्शनम् ५।१७।१–३३
—गोकुलात् निष्क्रमणम्, मध्ये कालिंद्याः प्राप्तिः, सम्बद्धविषयेण सह ५।१८।१–५८
—यमुनायाम् अक्रूरकृतं विचित्रदर्शनम्, मथुरायां प्रवेशः, रजकं हत्वा वस्त्रग्रहणम्, मालाकाराय वरदानम् ५।१९।१–२९
—कुब्जायै वरदानम्, धनुषः भङ्गकरणम्, कुवलयापीडहननम्, चाणूरतोषकौ हत्वा गोपैस्सह क्रीडाकरणम्, कंसवधादि ५।२०।१–१०५
—क्षमायाचनयदुवृद्धानां नमनादि ५।२१।१–६
—कंसपत्नीनां समाधानकरणम् ५।२१।७–८
—उग्रसेनस्य अभिषेककरणम्, बलरामेण सह विद्याध्ययनाय गुरुगृहगमनम्, गुरुसेवाकरणम्, मथुरां प्रत्यागमनम् सम्बद्धविषयेण सह ५।२१।१–३२
—जरासन्धेन सह अष्टादशवारं युद्धकरणम्, अस्य लीलारूपकथनं च ५।२२।१–१८
—कालयवनभयेन द्वारकां निर्माय तत्र यादवानां स्थापनम्, मुचकुन्दसुप्तगुहायां गमनम्, मुचकुन्दाय वरदानं च ५।२३।१, २४।१–३
—रुक्मिण्याः हरणम्, तया सह विवाहः, अस्य पुत्रः प्रद्युम्नः, सम्बद्धविषयेण सह ५।२६।१–१२
—अस्य पत्न्यः, पुत्राश्च, रुक्मिणः नगरे अनिरुद्धविवाहं कृत्वा सर्वैः सह द्वारकां प्रत्यागमनम् ५।२८।१–९, २७–२८
—इन्द्रस्य वचनांनुसारेण प्राग्जोतिषपुरे नरकासुरं हत्वा, बन्दीकृतान् कन्यादीन् द्वारकां प्रापय्य, अदित्यै कुण्डलदानाय त्रिदशालयगमनम् ५।२९।१–३५
—अदितये कुण्डलदानम्, पारिजातस्य हरणम्, संम्बद्धविषयेण सह ५।३०।१–८०
—द्वारकामागत्य, प्राग्जोतिषपुरादानीतं हस्त्यश्वादि बान्धवेभ्यः दानम्, एकोत्तरशताधिक-षोडशसहस्र-कन्यानां विधिवत्पाणिग्रहणम् ५।३१।१–२०

—कृष्णकर्तृकं बाणासुरस्य सहस्रभुजकर्तनम्, अनिरुद्धं नागपाशेन मोचयित्वा सर्वैः सह द्वारकां प्रत्यागमनम् सम्बद्धविषयेण सह ५।३२।१–३३।५३
—एतत्कर्तृकः, पौण्ड्रकवधः, काशिराजवधश्च, अस्य चक्रेण कृत्यायाः वाराणस्याश्च दहनम्, सम्बद्धविषयेण सह ५।३४।१–४४
—वायवे स्वर्गागमनाय कथयित्वा, उद्धवाय बदर्याश्रमं गन्तुं कथनम्, प्रभासक्षेत्रं प्रत्यागमनम्, विष्णौ लयः, सम्बद्धविषयेण सह [द्र. गर्गाचार्यः, ५।३८।७१–८४] ५।३७।१–७६

केशिध्वजः

—जनकवंशीयः, खाण्डिक्याय योगस्य उपदेष्टा ६।६।५-७।१०६

केशी

—दैत्यः, अश्वस्वरूपः, कृष्णेन हतः ५।१६।१-२८

केशौ

—भगवतः अवतारस्य प्रयोजकौ ५।१।५९–६५

कोटरी

—दैतेयानां विद्या, मन्त्रमयी कुलदेवता रुद्राण्या अष्टमांशः [द्र. श्रीधरी] ५।३३।३६

क्रतुः

ब्रह्मणः मानसपुत्रः, सन्ततेः पतिः, अस्य पुत्राः षष्टि-सहस्रवालखिल्याः १।७।४–६, २२, २५–२६, १०।११–१२

क्रोधवशा [= क्रोधा]

—दक्षप्रजापतेः कन्या, कश्यपस्य पत्नी, अस्याः सन्ततिः १।१५।१०३–१०४, १२६–१२७, १।२१।२२–२३

क्षमा

—दक्षप्रजापतेः कन्या, पुलहस्य पत्नी, १।७।२२, २४–२६
—अस्याः त्रयः पुत्राः १।१०।१०–११

खसा

—दक्षप्रजापतेः कन्या, कश्यपस्य पत्नी, १।१५।१०३–१०४, १२६
—अस्याः पुत्राः १।२१।२५

खाण्डिक्यः

—जनकवंशीयः, अमितध्वजस्य पुत्रः, केशिध्वजात्
योगस्य प्राप्तिकर्ता, सम्बद्धविषयेण सह ६।६।५–७।१०६

ख्यातिः

—दक्षप्रजापतेः कन्या, भृगोः पत्नी १।७।२२, २५–२६
—अस्याः पुत्री लक्ष्मी, पुत्रौ धातृ-विधातारौ १।८।१५, १०।२

गङ्गा

—विष्णुपदोद्भूता, अस्याः माहात्म्यम् [द्र. प्र. द्वि. ख.] २।८।११०–१२४

गरुडः

—कश्यप-विनतापुत्रः, अरुणाग्रजः [द्र. कृष्णः ५।२९।१४–] १।२१।१७–१८
—पतत्रिणाम् अधिपतिः १।२२।१, ६

गर्गः

—ऋषिः, शेषात् ज्योतिर्विद्यां प्राप २।५।२६

गर्गाचार्यः

—कृष्ण-बलरामयोः नामकरणसंस्कारकर्ता ५।६।८–९

गोपाः [द्र. कृष्णः]

गोप्यः

—[द्र. अष्टावक्रः, कृष्णश्च] ५।१३।१५–१७।१३–३१

गौतमः [= शरद्वान्]

—अस्य भार्या अहल्या, पुत्रश्च शतानन्दः ४।१९।६२-६३

चन्द्रः

—अस्य उत्पत्तिः समुद्रमंथनम् [द्र. सोमः] १।९।९७

चाक्षुषः

—रिपु-बृहतीपुत्रः, चाक्षुषमनोः पिता १।१३।२–३

चाक्षुषमनुः

—चाक्षुष-पुष्करिणीपुत्रः, षष्ठमन्वन्तराधिपतिः,
अस्य भार्या नड्वला, अस्य दश पुत्राणां नामानि १।१३।३–६

चाणूरः

—नियुद्धकुशलः, मल्लः, कृष्णेन हतः [द्र. ५।१५।७, १६] ५।२०।१८–७६

चित्ररथः [= रोमपादः]

—अस्य शान्तां नाम कन्यां दशरथः दुहितृत्वे युयोज ४।१८।१६-१८

चित्रलेखा

— कुभाण्डस्य पुत्री, योगविद्यया अनिरुद्धं उषया सह योजयामासेयम् ५।३२।१६-३०, ३३।५

छाया

— सूर्यस्य पत्नी, शनैश्चरः सावर्णिमनुश्चेति द्वौ पुत्रौ, एका पुत्री सम्बद्धविषयश्च ३।२।२-१३

जराः

— व्याधः, अनेन कृष्णस्य पादतले बाणप्रहारः कृतः, कृष्णस्य कृपया स्वर्गं गतः ५।३७।१४, ६९-७४

जरासन्धः

— बृहद्रथस्य पुत्रः, अस्य द्वौ पुत्र्यौ, मगधाधिपतिः, कृष्णादिभिः सह अष्टादशवारं युद्धकरणम्, पराजयः अस्य, [द्र. ४।१९।८३-८६] ५।२२।१-१८, २६।१-८

जातिस्मरः

— मुनिः, कलिङ्गाय यमगीतोपदेष्टा ३।७।१४-३३

जैमिनिः

— व्यासशिष्यः, सामवेदशाखानां विभागकर्ता, अस्य शिष्यः सुमन्तुः ३।४।९, ६।१-८

ज्योतिष्मान्

— प्रियव्रतस्य पुत्रः, कुशद्वीपस्य अधिपतिः २।१।८,१३

तपती

— छाया-सूर्ययोः पुत्री ३।२।२-४

ताम्रा

— कश्यपस्य भार्या, शुक्यादीनां माता १।१५।१२७, १।२१।१४-१७

तुषिताः [द्र. देवविशेषः]

त्वष्टा

— विश्वकर्मणः पुत्रः, अस्य पुत्रः विश्वरूपः १।१५।१२२-१२३

— द्वादशादित्येषु पञ्चमः [द्र. आदित्यः] १।१५।१३२

दक्षः

—प्रजापतिः, ब्रह्मणः मानसपुत्रः, नित्यसर्गस्य हेतुः १।७।४-५, ३७–३८
—अस्य भार्या प्रसूतिः, चतुर्विंशतिकन्याः,
कन्यानां पतयः सन्ततिश्च १।७।२०–३८

दक्षः

—प्रचेतस-मारिषापुत्रः, धर्मादिभ्यः कन्यादानम्,
तत्सन्तिश्च [द्र. १।१५।९–१०] १।१५।७३–१५७

दनुः

—दक्षप्रजापतेः कन्या, कश्यपस्य पत्नी, द्विमूर्धादयः
दानवा अस्य पुत्राः १।१५।१२६, २१।४–१४

दन्तवक्रः

—रुक्मिणीविवाहप्रसङ्गे कृष्णेन पराजितः ५।२६।१–१२

दारुकः

—कृष्णस्य सारथिः, उग्रसेनाय अर्जुनाय च सन्देश-
कथनायायं कृष्णेन प्रेरितः, सम्बद्धविषयेण सह ५।३७।३७–६५

दितिः

—दक्षप्रजापतेः कन्या, कश्यपस्य भार्या १।१५।१०३, १२६
—अस्याः कन्या सिंहिका, हिरण्यकशिपु-हिरण्याक्षौ
पुत्रौ, हिरण्यकशिपु-हिरण्याक्षयोर्वंशश्च १।१५।१४१–१४४, २१।१–३
—अस्यां मरुतां उत्पत्तिः १।२१।३०–४१

दुर्वासाः

—शङ्करांशः, विद्याधरवध्वाः सन्तानकाख्यस्रजः
प्राप्तिः, इन्द्राय मालादानम्, शापदानम्,
अस्य स्वरूपम् १।९।२–२५

देवः

—दैत्यैस्सह अमृतमन्थनम् १।९।११४९
—पारिजातहरणप्रसङ्गे कृष्णेन सह युद्धकरणम् ५।३०।१–३१।१३

देवकी

—देवकस्य कन्या, वसुदेवस्य पत्नी ५।१।५–१०
—कंसेनेयं वसुदेवेन सह कारागारे स्थापिता ५।१।६७
—अस्याः गर्भे श्रीकृष्णस्य प्रवेशः, देवकृता स्तुतिः ५।२।२–२१
—भगवतः आविर्भावः, देवक्या कृता स्तुतिः ५।३।१–२, १२–१४
—अस्याः शयने देव्याः स्थापनम् ५।३।२३
—अस्याः कारागारान्मुक्तिः ५।४।१४–१७
—अस्याः वह्निप्रवेशः [द्र. श्रीकृष्णः, वसुदेवश्च] ५।३८।४

देवदूतः [= वायुः]

—कृष्णस्य स्वर्गगमनार्थं देवविज्ञापनस्य निवेदनम् ५।३७।१६–२८
—कृष्णस्य आज्ञया सुधर्मसभां स्वर्गादानीय
उग्रसेनाय तस्याः दानम् ५।२१।१३–१७

देवप्रहरणाः

—देवाः, सहस्रयुगानाम्
अंते पुनः एषाम् उत्पत्तिः [द्र. कृष्णः] १।१५।१३८

देवलः

—प्रत्यूषस्य पुत्रः, अस्य द्वौ पुत्रौ १।१५।११७

द्युतिमान्

—प्रियव्रतस्य चतुर्थः पुत्रः, क्रौञ्चद्वीपस्य अधिपतिः २।१।६-७, १४

द्विविदः

—वानरः, नरकासुरस्य सखा, यज्ञनाशकः, बलदेवेन हतः ५।३६।१–२४

धनञ्जयः

—सर्पः, कश्यपात् कद्रौ जातः १।२१।१९–२०

धन्वन्तरिः

—समुद्रात् अस्य प्रादुर्भावः १।९।९८

धर्मः

—श्रद्धादीनां त्रयोदशदक्षकन्यानां पतिः, अस्य सन्ततिः १।७।२३–२४, २८–३१
—प्राचेतसदक्षस्य दशकन्यानां अरुन्धत्यादीनां
पतिः, तदपत्यानि १।१५।१०४, १०६–१२५

धर्मः [= वसुः]
—धर्मवसुपुत्रः, अस्य भार्या मनोहरा, अस्य पुत्राश्च १।१५।१११, ११३-११४

धाताः
—भृगु-ख्यातिपुत्रः, आयतेः पतिः, अस्य पुत्रः प्रणः, पौत्रः वेदशिराः १।१०।२-४

धेनुकः
—दानवः, खराकृतिः, अयं बलरामेण हतः ५।८।१-१३

ध्रुवः
—उत्तानपादस्य पुत्रः, सुनीतिरस्य जननी, तपस्यार्थं वनगमनम्, भगवता वरप्राप्तिः, अस्य द्वौ पुत्रौ, सम्बद्धविषयेण सह १।११।१-१२।१०३
—पूर्वजन्मनि ब्राह्मणपुत्रः १।१२।८३-८६

ध्रुवः [=वसुः]
—धर्म-वसुपुत्रः, अस्य पुत्रश्च १।१५।१११-११२

नक्षत्रयोगिन्यः
—दक्षस्य कन्याः, सोमस्य पत्न्यः १।१५।१०४, १३५

नकुलः
—नरकाप्राप्यककर्मविषयकप्रश्नकर्ता, यमगीता च १।७।१-३८

नन्दगोपः
—[द्र. कृष्णः] ५।५।१-२०।८३

नरकः
—असुरः, देवादीनां कन्यापहारकः, कृष्णेन हतः ५।२९।१-२२

नारदः
—नारदकर्तृकं कंसं प्रति यशोदा-देवकीगर्भपरिवर्तनादिवृत्तान्तस्यावेदनम् ५।१५।१-३
—देवर्षिः, एतत्कर्तृकं हर्यश्वानाम् शबलाश्वानां पृथिवीपरिमावणापनाय प्रेषणम्, दक्षात् शापप्राप्तिः १।१५।८६-१०२
—केशिवधानन्तरं नारदकृता कृष्णस्य स्तुतिः ५।१६।१८-२७
—नारदकर्तृकं मायावत्यै प्रद्युम्नस्य परिचयकथनम् [द्र. ५।३३।१०-११, २७।२५-३२] ५।२७।९-११

निदाघः

—पुलस्त्यस्य पुत्रः, ऋभुशिष्यः, ऋभोस्सकाशात् तत्त्वोपदेशप्राप्तिः, ऋभुकृता परीक्षा च — २।१५।१–१६।२५

निद्रा

—देवी, योगनिद्रा, कृष्णस्य अज्ञया षड्गर्भान् पातालात् आनीय देवक्याः गर्भे स्थापयित्री, सम्बद्धविषयश्च — ५।१।६६–८६

नृसिंहः

—विष्णोः अवतारः, हिरण्यकशिपोः घातकः [द्र. प्रह्लादः] — १।१६।१–२०।३६

पञ्चजनः

—दैत्यः, शंखरूपः, सान्दीपनेः पुत्राणाम् अपहर्ता, कृष्णेनायं हतः, पाञ्चजन्यशंखोत्पत्तिः, प्रभावश्च [द्र. सान्दीपनिः] — ५।२१।१९–३१

पराशरः

—मुनिः, वसिष्ठवचनात् राक्षसनाशकसत्रस्य उपसंहरणम्, पुलस्त्य-वसिष्ठवरदानात् पुराणसंहिताकर्ता [द्र. १।२।१–२६] — १।१।१२–३१

परीक्षित्

—अस्य राज्याभिषेकः — ५।३८।९२

पावकः

—वसूनाम् अधिपतिः [द्र. अग्निः] — १।२२।१–३

पारिजातः

—अस्य उत्पत्तिः समुद्रमथनात् — १।९।९५

पार्वती

—शिवस्य भार्या, शिवेन सह क्रीडनम्, उषायै वरदात्री — ५।३२।११–१४

पितरः

—अग्निष्वात्ताः, बर्हिषदः, एषां स्वधा पत्नी, मेना-धरिण्यौ पुत्र्यौ, सन्ततिश्च [द्र. १।७।२२, २५–२७] — १।१०।१७–१९

पुरोहिताः

—प्रह्लादाय पितुः श्रेष्ठत्वकथनम्, कृत्यायाः उत्पादनम्, प्रह्लादवरदानम् — १।१८।९–४५

पुलस्त्यः

— पराशराय वरप्रदानम् [द्र पराशरः]

पुलहः

— ब्रह्मणः पुत्रः, १।७।५

— क्षमा अस्य भार्या, कर्दमादयः त्रयः पुत्राः [द्र. १।७।२५-२६] १।१०।१०-११

पूतना

— बालघातिनी, कृष्णकर्तृकः अस्याः नाशः ५।५।७-११

पूषा

— द्वादशादित्येषु षष्ठः [द्र. आदित्यः] १।१५।१३२

पृथिवी

— वराहकर्तृकः अस्याः उद्धारः, सम्बद्धविषयश्च १।४।१।४६

— पृथुकर्तृकं अस्याः दोहनम् १।१३।६९-९५

— पृथिवीकर्तृकं देवताभ्यो भाराक्रान्तत्वनिवेदनम् ५।१।१२-२७

— पृथिवीकर्तृकं कृष्णाय कुण्डलप्रदानम् ,
नरकासुरसन्ततिरक्षणाय अभ्यर्थनञ्च ५।२९।२२-२६

पृथुः [= वैन्यः]

— अस्य उत्पत्तिप्रकारः, अस्याभिषेकः, सूत-मागधकृत-
स्तुत्यनुसारेण कार्यकर्ता, पृथिवीदोग्धा च १।१३।३८-९५

— अस्य सन्ततिः [द्र. १।२२।१] १।१४।१-४

पैलः

— पैलः व्यासस्य शिष्यः, ऋग्वेदस्य अध्येता, ३।४।८
एतत्कर्तृकं शाखाद्वयस्य शिष्याभ्यां प्रदानम् ३।४।१६-२६

पौण्ड्रकः

— नृपः, रुक्मिण्याः हरणसमये बलरामादिभिः पराजितः ५।२६।६-८

पौण्ड्रकः

— कृष्ण इव रूपधारकः, कृष्णेन हतः, वाराणसीदहनश्च ३।३४।३-२७

प्रचेतसः

— दश, एषां जननी सवर्णा, जनकः प्राचीनबर्हिः,
समुद्रे तपश्चरणम् , विष्णोः वरप्राप्तिश्च १।१४।४-४९

— वृक्षाणां दाहकाः, मारिषा एषां भार्या, पुत्रः
दक्षः, सम्बद्धविषयश्च १।१५।१-७४

प्रत्यूषः

—वसुः, धर्म-वसुपुत्रः अस्य पुत्रः देवलः १।१५।१११, ११७

प्रद्युम्नः

—मदनस्यांऽशः, कृष्ण-रुक्मिणीपुत्रः, शम्बरेण हृतः ५।२६।१०–१२
—प्रद्युम्नकर्तृकः शम्बरवधः, मायावती अस्य भार्या,
पुत्रः अनिरुद्धः ५।२७।१–३२, २८।६–७

प्रभासः

—धर्म-वसुपुत्रः, अष्टमः वसुः, अस्य भार्या बृहस्पतेः
भगिनी वरस्त्री, विश्वकर्मा पुत्रः १।१५।१११, ११८–११९

प्रम्लोचा

—अप्सराः, कण्डुना सह विहारः, अस्याः
पुत्री मारिषा, सम्बद्धविषयेण सह १।१५।११–५०

प्रलम्बः

—दानवः, बलरामेण हतः ५।९।६–३८

प्रसूतिः

—स्वायम्भुवनोः कन्या, दक्षप्रजापतेः भार्या [द्र. दक्षः] १।७।१७–१९

प्रह्लादः

—हिरण्यकशिपोः पुत्रः, समदर्शी, विष्णुभक्तेः
प्रचारकः, अस्य चरितस्य वैशिष्ट्ययम् १।१५।१४१–१५७
—नृसिंहावतारस्य, प्रह्लादचरित्रस्य च विषयकः प्रश्नः १।१६।१–१६
—गुरुगृहे शिक्षितस्य प्रह्लादस्य परीक्षणम् , अस्य
मारणोपायः, प्रह्लादकृतः दैत्यबालकानाम् उपदेशः,
सम्बद्धविषयेण सह १।१७।१–९१
—अस्य हननाय विष-शस्त्राग्न्यादीनां प्रयोगः,
पुरोहितेभ्यः जीवनदानम् , प्रह्लादाय एतत्कृतः आशीर्वादः १।१८।१–४९
—प्रह्लादकर्तृकं हिरण्यकशिपुं प्रति विष्णोः प्रभावकथनम् ,
पुनः दैत्यकृतं अस्य परीक्षणम् , नीतिशास्त्राध्ययनम् १।१९।१–८६
—प्रह्लादकृता भगवतः स्तुतिः, विष्णोराविर्भावः इत्यादि १।२०।१–३९

प्राचीनबर्हिः प्रजापतिः,

—हविर्धानस्य पुत्रः, पृथोः पौत्रः, अस्य दशपुत्राणां प्रचेतसां
पितुः आज्ञया तपश्चरणम् १।१४।४–४९

प्राणः

— आयति-धात्रोः पुत्रः, अस्य सन्ततिः १।१०।३-५

प्रियव्रतः

—स्वायम्भुवमनोः पुत्रः, अस्य द्वे कन्ये, दश पुत्राः, अस्य पुत्र-पौत्रैः सप्तद्वीपवत्याः पृथिव्याः पालनम्, शालग्रामक्षेत्रे तपश्चरणम् [द्र. ३।१।२४–२५] २।१।१-४३

प्रीतिः

—दक्षप्रजापतेः कन्या, पुलस्त्यस्य भार्या, अस्याः पुत्रः दत्तोलिः, यः स्वायम्भुवमन्वन्तरे अगस्त्यः आसीत् १।७।२५, १०।९-१०

फाल्गुनः [= अर्जुनः]

—कृष्णस्य आदेशपालनकर्ता [द्र. व्यासः] ५।३७।६२–३८।९२

बलदेवः [= सङ्कर्षणः] कृष्णचरितेन सह ५।१।१–३८।९४

— रेवतीं लाङ्गलाग्रेण विनम्रयामास, रेवत्या सह विवाहश्च ४।१।९३–९६

— कृष्ण-गोपालैः सह तालवनगमनम्, धेनुकासुरस्य वधकरणञ्च ५।८।१–१३

—भाण्डीरकवने गोपैः सह क्रीडनम्, प्रलम्बासुरस्य वधकरणञ्च ५।९।१–३८

—कृष्णेन सह कंसस्य सभागमनम्, कुवलयापीडस्य वधकरणम्, मुष्टिक-सुमाल्योः हननम्, मातृ-पित्रादीनां वन्दनादि ५।१९।१२–२०।९३

—शेषांसः, यमुनाकर्षणम्, लक्ष्म्याः कुण्डलादिप्राप्तिः, रेवत्या सह विवाहः, अस्य पुत्रद्वयम् ५।२४।८–२५।१९

—कुण्डिनपुरे एतत्कर्तृकः शिशुपालादीनां पराजयः ५।२६।५-८

—अनिरुद्धस्य विवाहार्थं भोजकटं प्रति गमनम्, द्यूतक्रीडनम्, रुक्मिणः हननम्, अन्येषां राज्ञां दुर्गतिकरणम् ५।२८।९–२८

— साम्बस्य मुक्तये हस्तिनापुरस्य उत्पाटनप्रयत्नकरणम्, पत्नीसहितं साम्बं द्वारकां प्रति आनयनम् ५।३५।१–३८

—रैवतोद्याने पत्नीभिः सह क्रीडनम्, द्विरदनामकवानरस्य हननम् ५।३६।१।२४

—अस्य शरीरत्यागः, शेषरूपधारणम्, समुद्रे प्रवेशः ५।३७।५४-५६

बलिः

—विरोचनस्य सुतः, अष्टममन्वन्तरसमये इन्द्रो भविता, अस्य पुत्रः बाणः ३।२।१८, ५।१।२३

बहुपुत्रः

—दक्षकन्याद्वयपतिः, अस्य चतस्रः पत्न्यः, सन्ततिश्च १।१५।१०५, १३७

बाणः

—असुरः, बलेः सुतः ५।१।२३
—अस्य कन्या उषा, महादेवात् युद्धवरप्राप्तिः, अस्य बाहुसहस्रं कृष्णेन छिन्नम्, सम्बद्धविषयेण सह ५।३२।७–३३।१–५३

ब्रह्मा

—सदसदात्मकः [द्र. सृष्टिः] १।२।१९
—निर्गुणस्यास्य जगत्कर्तृत्वादिसामर्थ्यकथनम् १।३।१–४
—दुर्वाससः शापात् निःश्रीकस्य इन्द्रस्य अस्य समीप आगमनम्, देवैः सह ब्रह्मकृता स्तुतिश्च १।९।१–६५
—सप्तर्षीन् पितृत्वेन कल्पनम् १।२१।२७–२६
—ब्रह्मकर्तृकं आधिपत्यम् देवादीनाम् १।२२।१–१५
—पुष्करद्वीपस्थः न्यग्रोधवृक्षः अस्य निवासस्थानम् [द्र. रेवती] २।४।८६
—भूभारहरणाय एतत्कृता विष्णोः स्तुतिः, सम्बद्धविषयेण सह ५।१।१२–५८

भगः

—द्वादशादित्येषु द्वादशसंख्याकः [द्र. आदित्यः] १।१५।१३३

भरतः

—ऋषभस्य पुत्रः, हिम (भारत) वर्षाधिपतिः, अस्य पुत्रः सुमतिः, योगपरः, शालग्रामक्षेत्रे प्राणत्यागकरणम् २।१।२८-३५
—[= जडभरतः] हरिणसङ्गदोषात् ब्राह्मणकुले जन्म, सौवीरनृपतये तत्त्वोपदेशः, सम्बद्धविषयश्च २।१३।३–१६।२५

भवः

—दक्षकन्या-सतीपतिः [द्र. रुद्रः] १।७।२५–२६

भव्यः

—ध्रुवस्य पुत्रः, अस्य पुत्रः शम्भुः १।१३।१

भव्यः

—प्रियव्रतस्य पुत्रः, शाकद्वीपाधिपतिः २।१।६–७; १४, ४।५८ ७३

भानुः

—दक्षप्रजापतेः कन्या, धर्मस्य पत्नी, १।१५।१०३, १०६–१०९

भीमः
—वायोः पुत्रः, अस्य पुत्रौ ४।२०।४०-४६
भीष्मः
—नकुलाय यमगीतोपदेष्टा ३।७।८-३५
भीष्मकः
—नृपः, कुण्डिनपुराधिपतिः, अस्य पुत्रः रुक्मी, पुत्री च रुक्मिणी ५।२६।१
भृगुः
—ब्रह्मणः मानसपुत्रः, दक्षकन्या-ख्यातिपतिः १।७।५, २५-२६
—अस्य धातृ-विधातारौ पुत्रौ, पुत्री श्रीः [द्र. श्रीचरितम्] १।८।१५-१०।५
मनुः
—स्मृतिप्रणेता, प्रत्येककृतयुगेऽस्य जन्म ३।२।४६
मनुः [=वैवस्वतः]
—प्रथमः, सूर्यसंज्ञापुत्रः [द्र. वैवस्वतः] ३।२।२
मनुः [=सावर्णिः]
सूर्य-छायापुत्रः, द्वितीयः [द्र. सावर्णिमनुः] ३।२।४, १३-
मरीचिः
—ब्रह्मणः मानसपुत्रः, दक्षकन्या-सम्भूतिपतिः १।७।५, २५-२६
—अस्य पुत्रपौत्राः १।१०।६
मरुतः
—४९ मरुतां उत्पत्तेः प्रकारः १।२१।३०-४१
मरुत्वती
—धर्मस्य पत्नी, अस्याः पुत्राश्च १।१५।१०३, १०६, १०८
मागधः
—सुत्याहदिने अस्य जन्म, पृथोः भविष्यगुणस्तावकः १।१३।५१-६३
मायामोहः
—अस्य उत्पत्तिः, अस्य कार्यम्, अस्यैव उपदेशेन दैत्याः पराजिताः ३।१७।३-१८।३५

मायावती

—शम्बरस्य पत्नी, अस्याः प्रद्युम्नेन सह पुनः विवाहः, पूर्वजन्मवृत्तान्तश्च ५।२७।१–३२

मारिषा

—प्रम्लोचायाः स्वेदबिन्दुभिः अस्याः जन्म, दक्षः अस्याः पुत्रः, सम्बद्धविषयश्च १।१५।१–७४

मार्कण्डेयः

—मृकण्डोः पुत्रः, अस्य पुत्रः वेदशिराः १।१०।४

मालाकारः [द्र. कृष्णः ५।१९।१७–२९]

मुचकुन्दः

—नृपः, कालयवनस्य नाशकः कृष्णदर्शनम् , वरप्राप्तिः, गन्धमादनगमनम् ५।२३।१८–२४।१

मुनिः

—दक्षप्रजापतेः कन्या, कश्यपस्य पत्नी, अस्यां अप्सरसाम् उत्पत्तिः १।१५।१२७, २१।२५

मुरः

—असुरः, कृष्णकर्तृकः अस्य वधः ५।२९।१६–१८

मुष्टिकः

—बलदेवेन हतः, सम्बद्धविषयश्च ५।२०।६५–७८

मुहूर्ता

—धर्मस्य पत्नी, अस्याः पुत्राः मुहूर्ताभिमानिनः देवाः १।१५।१०३–१०६,१०८

मेधातिथिः

—प्रियव्रतस्य पुत्रः प्लक्षद्वीपाधिपतिः २।१।५, ७, १२, ४।१–२१

मृकण्डुः

—नियति-विधातृपुत्रः, मार्कण्डेयः अस्य पुत्रः १।१०।३–४

मैत्रेयः

—मुनिः, पराशरात् विष्णुपुराणश्रोता १।१।१

यमः

—सञ्ज्ञा-सूर्ययोः पुत्रः, छायया शापप्राप्तिः ३।२।२, ५

—यमकर्तृकं यमयातनानिवारककर्मविवरणम् ३।७।१–३९

—पितृणाम् अधिपतिः १।२२।१,५

यमी

— संज्ञा-सूर्ययोः पुत्री ३।२।२

यवनः

—गार्ग्यकृपया पुत्रं प्राप्य वनगमनम् ५।२३।४–५

यशोदा

—नन्दस्य भार्या, [द्र. योगनिद्रा, कृष्णश्च] ५।२।३–५।१२

याज्ञवल्क्यः

—ब्रह्मरातस्य पुत्रः, वैशम्पायनशिष्यः, सूर्यात्
वेदं प्राप [द्र. वैशम्पायनः] ३।५।१–२६

यामाः

—देवाः, यज्ञात् दक्षिणायां जाताः, ध्रुवस्य तपसः
विघ्नकर्तारः सम्बद्धविषयेण सह १।७।२१, १२।१–४०

यामिः

—धर्मस्य पत्नी, अस्याः पुत्री नागवीथी १।१५।१०३, १०४, १०९, ११६

योगनिद्रा [= योगमाया]

—अनया कृतानां कर्मणां विवरणम्, हरेः
आज्ञया यशोदागर्भे प्रादुर्भावादि ५।१।६६–३।२६

रजकः

—अस्य कृतिः, कृष्णकर्तृकम् अस्य हननम् ५।१९।१४–१७

रुक्मी

—भीष्मकपुत्रः, कृष्णेन पराजितः ५।२६।१–१२

—द्यूतक्रीडायां बलरामेण हतः, सम्बद्धविषयश्च ५।२८।७–२३

रुक्मिणी

—भीष्मकस्य पुत्री, कृष्णस्य भार्या, अस्याः पुत्रः प्रद्युम्नः, ५।२६।१–१२

—शम्बरेण हृतस्य पुत्रस्य रुक्मिण्या पुनः प्राप्तिः ५।२७।२१–३२

— चारुदेष्णादयः अस्याः पुत्राः, चारुमती पुत्री ५।२८।१–२

रुचिः

—प्रजापतिः, मनुकन्या-आकूतिपतिः, अस्याः सन्ततिश्च १।७।१६–२१

रुद्रः

— ब्रह्मणः ललाटात् अस्य उत्पत्तिः, भवादीनि सप्त नामानि,
एषाम् अष्ट स्थानानि, स्त्रियः, पुत्राश्च [द्र. १।७।१०–१५,२।५।१९] १।८।१–१४

—समुद्रात् प्रकटीभूतस्य चन्द्रस्य धारकः १।९।९७
—अस्य उत्पत्तिः, एकादशरुद्रनामानि १।१५।१२२-१२५
—अङ्गिरसः विद्यामाप, बृहस्पतिसहायकः ४।६।१३

रेवती

—रैवत-ककुद्मिकन्या, बलदेवेन सह विवाहः, सम्बद्धविषयेण सह ४।१।६५-९६
—अस्याः निशठ-उल्मुकौ पुत्रौ ५।२५।१६
—रामस्य देहमाश्लिष्य वह्नौ प्रवेशः ५।३८।३

रेवन्तः

—सूर्यपुत्रः, अस्य उत्पत्तिप्रकारः ३।२।६-७

रोमहर्षणः [=सूतः]

— व्यासशिष्यः, पुराणसंहिताध्येता ३।४।१०, ६।१६

रोहिणी

—वसुदेवस्य पत्नी [द्र. कृष्णः] ५।१।७३, २।२

लम्बा

—दक्षकन्या, धर्मपत्नी, अस्याः पुत्रः घोषः १।१५।१०३, १०४, १०६, १०६

लक्ष्मीः

—बलभद्राय कुण्डलदात्री [द्र. श्रीः] ५।२५।१५-१६

वज्रः

—अस्य राज्याभिषेकाय कृष्णस्य आदेशः ५।३७।६३
—अर्जुनेन सह द्वारकायाः निष्क्रमणम् ५।३८।५-६,
—इन्द्रप्रस्थे अर्जुनेन कृतः अस्य राज्याभिषेकः ५।३८।३४

वपुष्मान्

—प्रियव्रतपुत्रः शाल्मलद्वीपाधिपतिः [द्र. शाल्मलद्वीपः २।४।२१-३४]
२।१।६-७, १३

वराहः

—अवतारः, अनेन पृथिव्या उद्धारः कृतः,
वेदयज्ञमयः सम्बद्धविषयेण सह १।४।१-९२

वरुणः

—द्वादशादित्येषु दशमः [द्र. आदित्यः] १।१५।१३३
—ब्रह्मणा जलाधिपत्ये अभिषिक्तः १।२२।१, ३
—वारुण्याः वृन्दावनं प्रति प्रेषणम् ५।२५।३-४

वसवः
—अष्टौ, धर्मवसुपुत्राः, एषां नामानि सन्ततिश्च १।१५।१०६,१०८,११०-१२९
वसिष्ठः
—ब्रह्मणः मानसपुत्रः, ऊर्जा अस्य पत्नी, १।७।५-७, २५, २७
—अस्य रजादयः सप्त पुत्राः [द्र पराशरः] १।१०।१३-१४
वसुः
—धर्मपत्नी, अस्याः पुत्राः वसवः १।१५।१०३, १०९
वसुदेवः [= आनकदुन्दुभिः]
—देवक्या सह विवाहः, कृष्णजन्म, कृष्णाय नन्दगोपस्य गृहं प्रति नयनम्, ततः कन्यायाः आनयनम्, सम्बद्धविषयेण सह [द्रः कृष्णः] ५।१।५-५।९।५
—कंसवधानन्तरं कृतप्रमाणस्य कृष्णस्य स्तुतिः ५।२०।९२-१०५
—एनं प्रति कृष्णकर्तृकक्षमायाः याचना ५।२१।१-५
—एतत्कर्तृकः वह्निप्रवेशः ५।३८।४
वायुः
—श्रीकृष्णस्य आज्ञया इन्द्रात् सुधर्मां सभां आनीय उग्रसेनाय ददौ ५।२१।१३-१७
—इन्द्रादीनां सन्देशं श्रीकृष्णं श्रावयित्वा, कृष्णस्य सन्देशं गृहीत्वा स्वर्गं ययौ ५।३७।१६-२७
वाराणसी [द्र. पौण्ड्रकः]
वारुणी
—मदिराधिष्ठात्री देवी, अस्या उत्पत्तिः १।९।९४
—वरुणाज्ञया बलदेवस्योपभोगार्थमागमनम् वृन्दावनस्थस्य कदम्बस्य कोटरे ५।२५।२-७
वासुकिः
—नागराजः, देवाः एनं नेत्रं कृत्वा समुद्रं ममन्थुः, सम्बद्धविषयेण सह [द्र. १।२१।१६-२०] १।९।७८-११४
विधाता
—भृगुख्यातिपुत्रः, नियतिपतिः, मृकण्डोः पिता १।१०।१-४
विनता
—दक्षकन्या, कश्यपस्य पत्नी, १।१५।१२६-१२७
—गरुडः अरुणश्चेति द्वौ पुत्रौ १।२१।१७-१८

विप्रचित्तिः

—दैत्यः, प्रह्लादं नागपाशैः बध्वा जले क्षिप्तवान् तत्कालीनायाः अवस्थायाः वर्णनम् १।१९।५२-६३

विवस्वान्

—द्वादशादित्येषु सप्तमः [द्र. आदित्यः] १।१५।१३३

विश्वकर्मा

—अष्टमवसोः प्रभासस्य पुत्रः, देवशिल्पी, अस्य सन्ततिश्च १।१५।११९-१२५
—सूर्यस्य तेजसः शातनं चकार, तेन तेजसा चक्र-त्रिशूल-विमान-शक्तीत्याद्यनेकानि आयुधानि चकार ३।२।१, ८—१२

विश्वा

—दक्षकन्या, धर्मपत्नी, अस्यां विश्वेदेवानाम् उत्पत्तिः १।१५।१०३-१०६

विश्वामित्रः

—अस्यैव प्रेरणया रक्षसा पराशरपिता शक्तिः भक्षितः १।१।१३

विश्वेदेवाः

—[द्र. विश्वा]

विष्णुः [द्र. सृष्टिः]

—देवान् प्रति समुद्रमथनाय उपदेशः, [१।९।७५-८१]
—देवानां सहायकः (सम्बद्धविषयेण सह) १।९।१-१४९
—ध्रुवाय वरदाता (सम्बद्धविषयेण सह) १।११।१-१२।१०३
—प्रचेतोभ्यः प्रजावृद्ध्यर्थं वरप्रदानादि १।१४।५-४९
—मारिषायाः पूर्वस्मिन् जन्मनि विष्णुकर्तृकं वरप्रदानम् १।१५।६०-७१
—विष्णोः नृसिंहरूपम् १।१५।१४१-२०।३९
—विष्णोः महत्त्वकथनम् प्रह्लादेन दैत्यबालकेभ्यः १।१७।५५-९१
—आदित्यानामधिपतिः [द्र. १।१५।१३२] १।२२।१, ३
—विष्णोः विभूतिवर्णनम् १।२२।१६-८७
—विष्णोर्विभूतयः १।२२।१-१६
—भद्राश्वादिवर्षेषु विष्णोः विभिन्नरूपाणि २।२।५०-५२
—विष्णुः सोमस्वरूपः २।४।१९
—विष्णुः वायुस्वरूपः २।४।३२

—विष्णुः ब्रह्मस्वरूपः २।४।४०
—विष्णुः रुद्रस्वरूपः २।४।५६
—विष्णुः सूर्यस्वरूपः २।४।७१
—विष्णोः तामसी तनुः शेषाख्या, अस्य स्वरूपम् अस्य विजृम्भणेन भुवः कम्पनं भवति, सकललोकधारकः इत्यादि २।५।१३-२७
—विष्णोः स्वायम्भुवादिमन्वन्तरेषु सप्त स्वरूपाणि ३।१।३६-४६
—विष्णुना कृता चतुर्युगेषु चतुर्युगव्यवस्था ३।२।५४-६०
—विष्णुस्वरूपिणा व्यासेन वेदविभागकरणम्, अष्टाविंशति व्यासनामानि, भविष्यव्यासनाम च ३।३।१-२१
—विष्णोः ब्रह्मस्वरूपस्य विवरणम्, शाखाप्रणेता च ३।३।२१-३१
—दैत्यपराजितैः देवैः कृता विष्णुस्तुतिः, विष्णोः शरीरात् मायामोहोत्पत्तिः [द्र. ३।१८।३२] ३।१७।९-४५
—कंसादिवधाय ब्रह्मणा स्तुतस्य विष्णोः अवतार-स्वीकरणम् ५।१।२९-८६
—विष्णोः नाममाहात्म्यम् [१।१२।४२-६५ ३।३।१, ६।२७ द्र. व्यासः] ६।८।१८-२७

विष्णुशक्तिः

—सूर्याधिष्ठिता, अस्या एव सामर्थ्यात् सूर्यस्य सृष्ट्यादि-मुख्यहेतुत्वम् [द्र. २।१७।७] ३।१।३९, ४६

वीरणः

— प्रजापतिः, अस्य पुत्री पुष्करिणी १।१३।३

वृषपर्वा

—कश्यपादितिपुत्रः, शर्मिष्ठादयः तिस्रः पत्न्यः अस्य १।२१।४-७

वेनः

—अङ्गस्य पुत्रः, सुनीथा अस्य जननी, मातामहदोषेण अयं दुष्ट एव जातः, ऋषिभिः अयं नाशितः, अस्य ऊरुमन्थ-नात् निषादोत्पत्तिः, पाणिमंथनात् पृथोरुत्पत्तिः १।१३।७-३६

वैवस्वतमनुः

—सञ्ज्ञा-विवस्वतोः पुत्रः, सप्तममन्वन्तरेश्वरः, अस्य पुत्राः इक्ष्वाकादयः सम्बद्धविषयेण सह ३।१।३०-२।६१

वैशम्पायनः
—व्यासशिष्य, यजुर्वेदस्य अध्येता, ३।४।८
—ब्रह्महत्यायाः प्राप्तिः, वैशम्पायनात्
अधीतविद्यायाः वमनम् ३।५।१-१३

वैश्रवणः [=कुबेरः]
—राज्ञाम् अधिपतिः १।२२।१, ३

व्यासः [= विष्णुः]
—नारायणः, द्वापरे द्वापरे एतत्कर्तृकवेदविभागः,
सम्बद्धविषयेण सह ३।२।५४-६१
—द्वापरे द्वापरे वेदविभागकर्ता, अस्य अष्टाविंशति
नामानि, भविष्यव्यासस्य नाम च ३।३।१-२१
—भविष्यव्यासनाम, ब्रह्मस्वरूपञ्च ३।३।२१-३१
—वेदविभागः, पैलादयः चत्वारः अस्य
शिष्याः, शाखाप्रशाखाः च ३।४।१-२६
—आभीरैः पराजितम् अर्जुनं प्रति व्यासकर्तृकं
परिसान्त्वनम् , पराजयकारणकथनं च
सम्बद्धविषयेण सह ५।३८।३५-६०
—कलेः, स्त्रीणाम् , शूद्रस्य च महत्त्वकथनम् कलियुगे अल्पा-
यासेनैव विशेषपुण्यप्राप्तिकथनम् , सम्बद्धविषयेण सह ६।२।१-४१

शक्रः
—द्वादशादित्येषु द्वितीयः [द्र. आदित्यः, इन्द्रश्च] १।१५।१३२

शची
—इन्द्रपत्नी सत्यभामायाः अपमानकर्त्री ५।३०।२६-५२

शतधनुः
—नृपः, शैब्या अस्य पत्नी, नग्नविचारप्रसङ्गतः
पाषण्डालापदोषवर्णनम् , पाषण्डालापदोषेण
अनेकजन्मप्राप्तिः, तत्राऽपि शैब्यया पूर्वजन्म-
स्मारणम् , ततो दोषात् मुक्तिः, सम्बद्धविषयेण सह ३।१८।५२-६४

शतरूपा
—स्वायम्भुवमनुपत्नी, प्रियव्रतोत्तानपादौ द्वौ अस्याः
पुत्रौ, प्रसूतिः आकूतिश्चेति द्वे कन्ये [द्र. वैवस्वतमनुः] १।७।१६-१६

शनिः
—सूर्यपुत्रः, छायास्य जननी ३।२।२-१३

शम्बरः

—असुरः, शम्बरेण कृतः मायया प्रह्लादस्य हननप्रयत्नः १।१९।१४-२५
— अनेन प्रह्लादोपरि प्रयुक्तं मायासहस्रं कृष्णस्य चक्रेण नष्टम् १।१५।१५४
— दैत्यः, कालशम्बरः, षष्ठेऽह्नि जातमात्रं प्रद्युम्नं जहार, एवं लवणार्णवे प्रचिक्षेप ततः प्रद्युम्नेन हतश्च सम्बद्धविषयेण सह ५।२६।१२, २७।१-३२

शाल्वः

—नृपतिः, रुक्मिणीविवाहप्रसङ्गे बलरामेण पराजितः ५।२६।७-८

शिवः

—कृष्णेन सह युद्धकरणम्, ततः शिवेन प्रार्थना सम्बद्धविषयश्च [द्र. रुद्रः, ब्रह्मा] ५।३३।७-१०

शिशुपालः

—रुक्मिणीहरणप्रसङ्गे बलरामेण पराजितः [४।१४।४४-४५] ५।२६।३-१२

शेषः

—विष्णोः तामसी तनुः, असुरनाशकः, स्वरूपम् अस्य, पातालस्थः सर्वलोकधारकः, इत्यादि [द्र. बलभद्रः] [द्र. १।२१।१६-२२ १।२२।१, ७] २।५।१२-२७

शङ्खश्वेतः

—सर्पः, कश्यपात् कद्रौ जातः १।२१।१६-२१

शर्मिष्ठा

—वृषपर्वणः कन्या १।२१।६

शिविः

—संह्लादपुत्रः १।२१।१

शिष्टिः

—ध्रुवपुत्रः, अस्य पञ्चपुत्राः १।१३।१-२

संह्लादः

—हिरण्यकशिपुपुत्रः अस्य पुत्राः १।१५।१४२-१४३, १।२१।१

शैव्या

—शतधनुर्नृपस्य पत्नी, [द्र. शतधनुः] ३।१८।५१-९४

श्रीः

—भृगुः अस्याः पिता, माता च ख्यातिः, नारायणपत्नी,
अस्याः स्वरूपं महत्त्वं च विष्णोरिव सर्वगतता १।८।१५-३५
—क्षीरसमुद्रात् अस्याः आविर्भावः सम्बद्धविषयेण सह,
अस्या भ्रातरौ धातृ-विधातारौ १।९।१-१०।२

सङ्कल्पा

—प्राचेतसदक्षकन्या, धर्मपत्नी, सङ्कल्पः
अस्याः पुत्रः १।१५।१०३, १०४, १०६, १०९

सञ्ज्ञा

—विश्वकर्मणः पुत्री, सूर्यपत्नी, अस्याः सन्ततिः,
सम्बद्धविषयश्च ३।२।१-१३

सगरः [द्र. अ. खं.]

सती

—दक्षकन्या, रुद्रपत्नी, दक्षकोपात् देहत्यागः, पुनरपि
हिमवतः दुहितृत्वेन उत्पत्तिः १।८।१२-१४

सत्यभामा

—सत्राजितः कन्या, कृष्णभार्या, कृष्णाय पितृवधं
कथितवती, एतां सान्त्वयामास कृष्णः ४।१३।६४-७६
[द्र. ५।२८।५ द्र. कृष्णः ५।२९।३७-३१।१३]

सत्यवती

—गाधिकन्या ऋचीकभार्या, अस्याः पुत्रः जमदग्निः, इयं
कौशिकी नदी अभूत् ४।७।१२-३४

सन्नतिः

—दक्षकन्या, क्रतुभार्या, अस्याः पुत्राः वालखिल्याः १।१०।११-१२

सप्तर्षि :

—मरीचिः, अत्रिः, अङ्गिराः, पुलस्त्यः, पुलहः, क्रतुः, वसिष्ठश्च, ध्रुवं प्रति हरेः आराधनात्मकः उपदेशः कृतः एभिः १।११।३०-५७

सम्भूतिः

—दक्षकन्या, मरीचेः पत्नी, पूर्णमासः अस्याः पुत्रः [द्र. १।७।२५-२६] १।१०।६

सवनः

—प्रियव्रतपुत्रः पुष्कराधिपतिः २।१।६-७, १५

सवर्णा

—समुद्रकन्या, प्राचीनबर्हिषः पत्नी, प्रचेतसः अस्याः पुत्राः, १।१४।२-६

साध्या

—प्राचेतसदक्षकन्या, धर्मभार्या, अस्याः साध्याः पुत्राः १।१५।१०३-१०७

सान्दीपनिः

—काश्याम् उत्पन्नः, अवन्तिपुरवासी बलरामकृष्णयोः गुरुः, अयं गुरुदक्षिणात्वेन लवणार्णवे मृतं पुत्रम् अयाचत् कृष्णबलरामाभ्यां पुत्रं प्राप्तवान् , सम्बद्धविषयश्च ५।२१।१८-३२

साम्बः

कृष्ण-जाम्बवतीपुत्रः, स्वयंवरावसरे बलात् सुयोधनकन्याम् आदत्तवान् , ततः कौरवैः बद्धः, बलरामेण मोचितश्च सम्बद्धविषयेण सह ५।३५।४-३८

— एतत्कर्तृकः मुसलप्रभावः ५।३७।६-१४

सावर्णिमनुः

—छाया-सूर्यपुत्रः एतत्कालीनाः देवादयः सम्बद्धविषयेण सह ३।२।१-१९

सिंहिका

—कश्यप-दितिसुता, विप्रचित्तिभार्या १।१५।१४१-१४२

सुनीतिः

—उत्तानपादभार्या, ध्रुवजननी विमात्रा दुःखितं ध्रुवं अङ्के संस्थाप्य उपदिदेश, तारकारूपा [द्र. सुरुचिः १।१२।९४] १।११।१-३०

सुकर्मा

—सुमन्तुपुत्रः, सामवेदशाखाध्येता, सहस्रसंहिता-
भेदकर्ता, परंपरा च ३।६।२–८

सुमन्तुः

—व्यासशिष्यः, अथर्ववेदस्य अध्येता ३।४।९
—जैमिनिपुत्रः, अस्य पुत्रः सुकर्मा, उभौ अपि
सामवेदशाखाध्यायिनौ, ३।६।१–२
—कबन्धाय अथर्ववेदं अध्यापयामास, परम्परा च ३।६।९–१४

सुमाली

—कंसभ्राता, बलरामेण निपातितः ५।२०।९०

सुरभिः

—अस्याः क्षीरसमुद्रमथनात् उत्पत्तिः १।९।९२
—दक्षकन्या, कश्यपपत्नी, गो-महिषा-
दीनाम् उत्पत्तिः अस्याः सकाशात् १।१५।१२६–१२७, १।२१।२४

सुरसा

—दक्षकन्या, कश्यपभार्या, अस्यां सर्पाणामुत्पत्तिः १।१५।२६–२७, २१।१८–१९

सुरुचिः

—उत्तानपादपत्नी, ध्रुवापमानकर्त्री, तपसः
विघ्नकर्त्री च, सम्बद्धविषयेण सह १।११।१–१२।१०३

सूतः

—सोमाभिषवभूमौ सोमाभिषवदिनेऽस्य
जन्म, एतत्कृता पृथोः स्तुतिः १।१३।५१–६४
—विष्णुपुराणोक्तविषयकप्रश्नकर्ता [द्र. ३।६।१६] १।१।१–११

सूर्यः

—अस्य रथविवरणम्, गतेः वर्णनम्, द्वादशादित्य-
वर्णनम्, शक्तिवर्णनम्, सम्बद्धविषयेण सह
[द्र. श्रीधरी २।११।१] २।८।१–११, २६
—अस्य पत्नी सञ्ज्ञा, सन्ततिः, विश्वकर्मणा
अस्य तेजसः शातनम्, तेन चक्रायुधादिकरणम् ३।२।१–१३
—याज्ञवल्क्याय शुक्लयजुर्वेदाध्यापनम् [द्र. स्यमन्तकमणिः] ३।५।१–२९

सोमः

—वृक्षाधिपतिः [द्र. प्रचेतसः]

—प्रचेतोभ्यः मारिषायाः वृत्तान्तं कथयित्वा
तस्याः ग्रहणाय प्रेरितः १।१५।१-७३
—सप्तविंशतिदक्षकन्यापतिः, संततिश्च १।१५।१३५-१३६
—समुद्रमथनादस्य प्रादुर्भावः १।९।९७
—नक्षत्राधिपतिः १।२२।१-२

सोमः [=वसुः]
—धर्मवसुपुत्रः, अस्य पुत्रः वर्चाः १।१५।११, ११३

सौभरिः
—जले तपःकरणम्, अस्य विशिष्टं चरितम् ४।२।६९-१३३

सौवीरः
—अयं भरतेन उपदिष्टः २।१३।१-१६।२५

स्मृतिः
—दक्षकन्या, अङ्गिरसः पत्नी, अस्याः त्रयः पुत्राः १।१०।७-८

स्वधा
—पितृपत्नी, अस्याः मेनाधारिण्यौ पुत्र्यौ १।१०।१७-१९

स्वायम्भुवमनुः
—ब्रह्मपुत्रः, शतरूपास्य पत्नी, प्रियव्रत-उत्तानपादौ
पुत्रौ, प्रसूतिः आकूतिश्चेति द्वे कन्ये [द्र. २।१।५-४४] १।७।१६-१८

स्वाहा
—अग्निपत्नी, अस्याः सन्ततिः १।१०।१४-१७

हरिः
—अस्य ब्रह्मादिरूपेण सृष्ट्यादिकर्तृत्वकथनम् [द्र. विष्णुः] १।२।६१-७०

हर्यश्वाः
—असिक्नी-दक्षपुत्राः, नारदस्य वचनात् प्रतिदिशं गताः १।१५।९१-९६

हर्षः
—कामपुत्रः, धर्मपौत्रः १।७।३१

हिंसा
—अधर्मपत्नी, संततिश्चास्याः १।७।३२-३६

हिरण्यकशिपुः
—दिति-कश्यपपुत्रः, अस्य चत्वारः पुत्राः [सं. वि. द्र. प्रह्लादः]
१।१५।१४१-२०।३८

हिरण्याक्षः
—कश्यपादितिपुत्रः १।१५।१४१, १।२१।२-३

दशमः खण्डः—निर्वचन-लक्षण-गणना-वर्णनादयः

विभागः—निर्वचनम्

—अमावस्या	२।१२।८
—आनकदुन्दुभिः	४।१४।२८-२९
—आर्हतः	३।१८।१२
—गंधर्वः	१।५।४६-४७
—गोविन्दः	५।१२।१२
—जनकः	४।५।२२
—तैत्तिरीयाः	३।५।१२
—दामोदरः	५।६।१६-२०
—नारायणः	१।४।६
—निषादः	१।१३।३५
—नैमित्तिकः	६।४।७
—पुत्रः	१।१३।४२
—पृथिवी	१।१३।८९
—प्रवहः	२।१२।२८
—प्राचीनबर्हिः	१।१४।४
—प्लक्षः	२।४।१८
—ब्रह्मा	३।३।२२, १।१२।५७
—भगवान्	६।५।६९-७९
—भरद्वाजः	४।१९।१८
—भारतवर्षम्	२।१।३२
—मधुवनम्	१।१२।३
—मरुत्	१।२१।३८-४१
—माधवी	१।४।२०
—मान्धाता	४।२।६०-६१
—(तत्) मात्रा	१।२।४४
—योगः	६।७।३१
—राजा	१।१३।४८, ९३
—रुद्रः	१।८।३-४
—वासुदेवः	१।२।१२, ६।५।८०, ८२
—विष्णुः	३।१।४५
—शान्तनुः	४।२०।१३
—सङ्कर्षणः	५।१।७५, ४।१५।२९

विभागः लक्षणम्

—अतिथिः	३।११।५६
—कन्या	३।१०।१६–२३
—चक्रवर्त्ती	१।१३।४६
—नग्नः	३।१७।५–६, १८।३७, ४७
—परमात्मा	६।४।३७–३८
—पृथिवी (परिमाणम्)	२।७।३
—भगवान्	६।५।७८
—सदाचारः	३।११।२–३
—योगः	६।७।३१
—योगी	६।७।३२–३३
—प्रेतकर्मणाम् (त्रिविधानाम्)	३।१३।३४–३६
—विष्णोः परमपदस्य	१।२।१६
—सूक्ष्मप्रकृतेः	१।२।१९
—परार्धस्य	६।३।३–४

गणना

नाम	संख्या	स्थान
अग्नयः	त्रयः	४।६।९१
आदित्याः	द्वादश	१।१५।१३१–१३३
ओषधयः	सप्तदश	१।६।२२
”	चतुर्दश	१।६।२३
कुलपर्वताः	सप्त (भारतवर्षीयाः)	२।३।३
छन्दांसि	सप्त	२।८।५-६
देवाः	३६३३३	२।१२।७
द्वीपाः	सप्त	२।२।५–६
पुराणानि	अष्टादश	३।६।२०–२४
प्रलयः	चतुर्विधः	१।७।४१
ब्रह्माणः	नव	१।७।५–६
भावना	त्रिविधा	६।७।४८
मरुतः	एकोनपञ्चाशत्	१।२१।३८-४१
मुनयः	अष्टाशीतिसहस्रसंख्याकाः	१।६।३६
यामाः	द्वादश	१।७।११

युगानि	चत्वारि	६।१।५
रुद्राः	एकादश	१।१५।१२३-१२४
वसवः	अष्टौ	१।१५।१११
विवाहाः	अष्टौ	३।१०।२४
वेदाः	चत्वारः	३।४।२, ८-९
शक्तयः	तिस्रः	६।७।६१
समुद्राः	सप्त	२।२।६
सर्गाः	नव	१।५।२५

वर्णनम्

रासवर्णनम् ५।१३।१४-६२
वर्षायाः वर्णनम् ५।६।३६-४३
वृन्दावनस्य वर्णनम् ५।६।२६-५१
शरद्वर्णनम् ५।१०।१०-१५

उत्सवः, क्रीडा च

गिरियज्ञः [गोवर्धनपूजोत्सवः] ५।१०।१६-४९

विभागः-क्रीडा

बलराम-रुक्मिणोः द्यूतक्रीडा ५।२८।१०-२६
रासक्रीडा (कृष्ण-गोपीनाम्) ५।१३।१४-६२
हरिणाक्रीडनम् ५।९।१२-३८

उद्धरणम्

उशनसः श्लोकाः १।१२।९८-१०१
मनुमतम् ६।५।६३-६४
हिरण्यगर्भवचनम २।१३।४२-४४

विविधम्

अमृतम् (अस्योत्पत्तिः) १।९१-११९
गीतम् (देवगीतम्) २।३।२४- ६
चक्रम् (कृष्णस्य) ५।३५।३६-४४
जगत् (अस्य पालकाः) [द्र. १।३।२५, ६६-८७] २।३।५३
ज्वरः (माहेश्वर, वैष्णवश्च) ५।३३।१४-७९

धनुः (आजगवम्)	१।१३।४०
पारिजातः	५।३०।२१,३८।७
मन्त्रः (सर्पविषनाशकः)	४।३।१३
राष्ट्रम् (अस्य दशा)	१।१३।३०-३२
विषम् (अस्योत्पत्तिः)	१।६।१-११९
वृक्षाः	[द्र. प्रचेतसः]
सभा (देवानाम्)	५।१।१२
समुद्रमथनम्	१।९।१-११५
स्यमन्तकमण्युपाख्यानम्	४।१३।८-१६२